

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Epistolae Omnes, Qvae Extant

Horatius Flaccus, Quintus

Basilae, 1615

Epistola I. Ad Maecenatem

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1477)

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

EPISTOLA I. AD MAECENATEM.

Theticum.

Suam quisque ætatem decentia debet colere studia: quod dum Horatius se ostendit hinc præstare velle; planum fit ipsius exemplo, reliquos eodem vocari, atque virtutem ludicris opibusque præferendam.

Rimã a dicte mihi, summã dicende b Ca-
manã

c Spectatum satis & donatum iam rude
queris (l. do.

Mecenas, iterum me antiquo includere

Non eadem est ætas, d non mens. 2. Veianus armis
Herculis ad e postem fixis latet abditus agro,
Ne populum extremã toties exoret f arenã.

3. Est mihi g purgatam crebrò qui personet aurem:
Solue senescentem maturè sanus equum; & e
Peccet ad extremum ridendus, & illa ducat:

4. Nunc itaq; & versus & cetera h ludicra pono.
Quid verum, atque decens; curo & rogo & omnis in
hoc sum:

i Condo & compono, quã mox depromere possim
5. k Ac ne fortè roges quo me duce, quo Lare tuter
Nullius m addictus n iurare in verba o magistri.

Quo me cunq; rapit p tempestas, deseror hospes:
Nunc agilis fio & p mersor ciuilibus p undis,
Virtutis vera custos, rigidusq; satelles:

6. Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, submittere conor.

7. Ut nox longa quibus mentitur amica, diesq;
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia q matrum:

8. Sic mihi tarda r fluunt, ingrataq; tempora, qua
spem

Consiliumq; morantur agendi graniter id, quod
f Aequè pauperibus prodest, locupletibus aequè,
Aequè neglectum pueris senibusq; nocebit.

9. Restat ut his ego me ipse regam, solerq; r elementis.
u Non possis x oculo, quantũ contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:

Nec, quia desperes inuicti membra Glyconis,
Nodosã corpus nolis prohibere y chiragrã
Est quodam z prodire tenus, si non datur ultra.

10. aa Feruet auaritiã miseroq; bb cupidine cc peccatq;
Sunt dd verba & voces, quib; hanc ce lenire dolorẽ
Possis, & magnam morbi deponere partem.

Laudis amore ff tumes? sunt certa gg piacula, qua te
hh Ter purè lectio potuerunt recreare ii libello.

11. Inuidus, iracundus, iners, vinosus, amator?
Nemo adeò kk ferus est, ut non mitescere possit,
Si modò ll cultura patienter commodet aurem.

10 12. Virtus est vitium fugere & sapientia prima
Stultitiã caruisse. 13. mm Vides, quã maxima cre-
dis

Esse mala, exiguum censura, turpemq; repulsam,
Quanto deuities animi nn capitisq; dolore,
Impiger extremos curris oo mercator ad Indos,
pp Per mare pauperiẽ fugiẽs per saxa, per qq ignes:
Ne cures ea, quã stultè miraris & optas,
Discere & audire & meliori credere non vis?

20 14. Quis circum pagos & circum computa pugnae
Magna coronari contemnat rr Olympia, cui spes,
ss Cui sit conditio dulcis sine tt pulvere palma?
Vilius argentum est auro, virtutibus uu aurum.

15. xx O ciues ciues, querenda pecunia primum est,
yy Virtus post nũmos. zz Hac Ianus summus ab imo
Perdocet: hac recinunt iuuenes dictata senesq;,
Lano si spensi loculos, tabulamq; lacerto.

30 *a Est animus tibi, sunt mores: est lingua fidesq;:
*b Plebs eris 16. At pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si rectè facies: hinc *c murus abeneus esto,
Nil conscire sibi, nullã pallefcere culpa.

17. *d Roscia dio (sodes) melior lex, an puerorum
*e Nenia? qua regnum rectè facientibus offert,
Et *f maribus *g Curijs, & decantata Camillis?
Iste tibi melius suadet, *h rem facias: rem

40 Si possis, rectè: si non, quocunq; modo tem:
Vi propius spectes *i lacrymosa *k poemata Puppi:

deinde Od. 1. lib. 4. ubi deprecatur ab eadem munus scribendi res amatorias & leues, ætate ipsius iam precipitante ac debilitatâ. Theticum autem Epistolæ ita videretur iudicandum & concludendum ex adiuncta exercitationis præteritæ commendatione:

Qui rectè & cum laudabili populi testificatione consumpsit superiores ætates in arte aliqua leni, non est iam senex illic semper retinendus: sed eum vel quierius studium colere, vel ad res grauiores magisque serias & ingrauescenti ætati conuenientiores transire tandem aliquando decet, nec inde reuocari:

Horatius ita prius in leuibus poematis excelluit, ut populus habeat ipsius virutem iam maximè spectatam & cognitam:

Ad res tranquillores, meliores, senex, digniores scribendas eum, ut optimè affectum oportet maturè ingredi, nullòque modo impediri.

Assumptio præcedit ibi, ego iam satù sp. status & rude a populo donatus illustrata primùm dissimilitudine ætatis & consilij.

2. Propositionis vis latet in simili exemplo gladiatoris: quod adiunctis, subiectis & sine confirmatur, satis è litera Poëtæ notis.

3. Assumptio item augetur instinctu quodam diuino, id est, argumento aliunde assumpto, & sine duplici, ne ridiculus fiat, ne tandem etiam dyspnoicus euadat vi laboris, more equi cursu fracti, & peritior ouis, manu igitur est mittendus.

4. Post negatam Mæcenatis postulationem complexionis dissimilibus illustrat quoddam studium aliud, atque superius, persequi statuerit, imò etiam aggrediatur. Adhuc fuit postulatum Horatii sic duodecim versibus explicatum, ut merito ac iure concedenda illi sita Mæcenate immunitas ludendi deinceps versus leues & Lyricos: sed eidem potestas quàm primùm danda tractandi locos graues & e variis Philosophis depromtos: quorum præceptis institutisque informatus possit aut dicere aut facere semper consentanea virtuti, ætatiq; suæ omnia. Hæc autem ratio est ducta ex fine studij Philosophici & ad complexionem superioris argumentationis, tanquam illius prosyllogismus & approbatio referenda: quod in veri & honesti inquisitione se totum velit ponere, ut inde vitam & mores suos rectè sciat instituire, & componere.

5. Hæc procataleptica admonitio, sicut reliquis ferè Epistolæ cursus, licet pluribus circumstantijs obiectis implicatus, etiam pertinet ad complexionem superiorem, id est, ad theticum, ad ipsius prosyllogismos, constarq; e loco diuersorum, quæ tu sic clariùs enuncies: *Quod in hac veri & honesti inquisitione nullum præcipue e Philosophis statuerit Poeta se obseruaturum, nullis cuiusque disciplina legibus adstrictum, nullius dogmata mordicus tuturum: sed quod in quaque disciplina videbitur sibi probandum maximè, id se diligenter esse spectaturum, omnique ratione requisiturum: quam posteriorem diuersitatis partem illustrat dissimilitudine, quod in ed, tanquam hospes aliquis vel scænitæ, Liby. usque Nomas vel peregrinus & vagus mercator, qui identidem tentoria & emporia mutant, nec diu vno in loco morantur, versaturus sit, non autem, tanquam filiusfamilias, qui perpetuò velit institutum & disciplinam suæ familiæ tenere. Socrates in Critone præbuit imaginem nostro Poëtæ sic de re qualibet liberè sentiendi: *Is ego sum, inquit, non hodie solum, sed omni etiam tempore, qui nullis cuiusquam dictis seruiam, præterquam quod mihi præpediat ratio, quæ mihi videretur optima in disputando. Ex eodem quoque similem philosophandi libertatem**

Cicero 4. Tuscul. scribit se retenturum: sed defendat, quod quisque sentit, sunt enim iudicia libera: nos institutum tenebimus, nullisque vnus disciplina legibus adstricti, quibus in Philosophia necessariò pareamus, quid sit in quaque re maximè probabile, semper requiremus. Similem quoque philosophandi libertatem Seneca sibi in libro de vita beata proposuit: *Non alligo me ad vnum aliquem ex Stoicis proceribus. Est mihi ius censendi. Itaque aliquem sequar: aliquem iubebo sententiam diuidere, &c.* Hic enim mos Academicorum fuit, existimandi Philosophorum placita, non tanquam oracula, sed vt hominum opiniones, quæ cedere debent melioribus: fuit autem hæc Philosophandi libertas recentioribus Academicis. Itaque soleo, ait Poeta, seruire tempori ac personis more polypi & a Stoicorum disciplina (de qua tibi legendæ sunt Epistol. Senec. 8. & 68. ad Lucilium, vnde intelliges, quatenus progrediendum sit sapienti in administratione Reipub. neq; omnis neq; semper, neque sine vilo fine. Stoicorū principes præceperunt Reipub. sapienti capessendam, eam tamen minimè attigerunt. Itaq; eorum mores & vita longè videbatur alia, atque doctrina & oratio: cuius rei nomine sunt à Plutar reprehensi) ita liberè Poeta dicit se solum ab eorū disciplina, qui Rempublicam probant a sapiente posse administrari, & vitia æqualiter castigari, me abstrahere & trahere ad Cyrenæicos & Epicureos, qui diuinam prouidentiam & ciuilem administrationem censent indignam sapiente, summum bonum collocantes in voluptate: Cui vt priuata vtilitati seruiunt vnice, ideoque alienum procurare impendiu suo dispendio valde reculant: quod certe quidem dum alij consecrari student, nullum religionis, nullum cultus & vestitus certum genus neglecto rerum omnium discrimine, sequuntur. Heu nos miseros! cur nostra ætas ingratis tot cogitur homines huius impiæ sententiæ spectare? Quod tamen dum dicit Poeta, videtur illi Academicorum profiteri, & ab hac sapientiæ inuariantis opinione postea desciuit commotus grauer metu fulminum, tonitruum, concussionis terrestris, ac denique regnorum & impiorum crebra commutatione, multoque huius scetæ vehementer exagitauit, vt Od. 34. l. 1. & Sary. 4. l. 2. & tertiâ eiusdem contra Stoicos apparuit.

6. Altera est dissimilitudo ad eandem diuersitatis partem, quod non se, vt nonnulli, addicat, auari more, rebus, quæ adsunt: sed ipsis imperet: qualis dictus est Græcus Aristippus Sat. 3. lib. 2. qui seruos proicere aurum in media iussit Libya. Item quod in honoribus Reipub. versetur, non vt ambitiosus, sed vt obseruans se in virtutibus.

7. Hæc quoque similitum comparatio, spectat ad complexionem, vt incredibile in ipso cupiditas appareat veri, honestique percipiendi, cuius protasis, vt re, sic veru est triplex: vna est amantium: altera opus debentium: tertia pupillarum: quibus veritas huius pentametri Græci respondet:

Tois de lexios uia vñ & dicitos est gōvos.

In feliciter agitantibus vna nox est tempus immensum.

8. Hæc sententia pugnat cum disputatione Aristotelis lib. 4. cap. 10. *puvnis aypodocous*, vbi refutatur opinio eorum, qui tempus assertionem approbant esse motum quendam, sed falsò, ait ibi Aristoteles: quia tempus est vbique, non motus: estque motus velox aut tardus, non tempus: quod tamen Poëtæ fingunt alium. In hoc autem versu Aristotelis est, *su avtaxōm Aois aypodocous*, redditiō est similis, non negata, vt

dictum est in Dialecticis Od. i. lib. i. quia non contrarium, sed simile profus redditur: nisi quis in hac iunctura *αὐτὰρ ὁδοῖς* voluerit *τὸ αὐτὸ* vices notare: quæ non nisi per similes possunt hic intelligi: hæc inquam, apodosis amplificatur ex efficiente: quod tardus temporum lapsus spem suam & consilium moritur, rationemq; honestè viuendi, ac salutaria alijs præcepta conscribendi rēradet: deinde geminâ parium collatione: prior quidem e priuantibus videtur constare: quod ex instituto suo & consilio, maturè id conficeretur, pauperes iuxta ac diuites magnam perciperent fructum: illi, ne in rerum tenuitate animos desponderent: hi, ne ex abundantia & copia rerum omnium maiores spiritus sumerent: posterior verò e quodam genere relatorum: quod tam summi, quam imi, tam patres, quam filij, si negligenter, multum damni fecerent. Non dissimilis est sententia Perlij de disciplina Stoica Satyr. 5.

— Petite hinc iuuenesq; senesq;

Finem animo certum, miserisq; viatica canis.

9. Obiecta perdiscendæ Philolopix impedimenta diluit loco diuersorum, quæ ad eandem quoq; complexionem referenda sunt: Licet, inquit, sapientia in profundo abdita latet, ac nihilq; comprehendi potest: *αὐτὸς γὰρ θεὸς ἐστὶν ἡ σοφία*, Pyrrhony & Acad. mici veteres, quorum princeps Arcefilas asseruit *ἀναπόσιτος*, licet etiam e spiritibus temporum impediat, & negocijs principum distinet: potest tamen facillè rudimenta illius addiscere, quæ satis videntur ad vitam rectè instituendam: vel hoc modo: *Quamuis*, inquit, tu laborans lippitudine vel arthritide nunquam speres aciem oculorum vel firmitatem membrorum, quælia fuerunt in Glycone & Lynceo: neuius tamen morbi sanatio rem, quantulacumq; illa futura sit, aspernaberis, si nequeas recuperare perfectam & absolutam. Ita loquitur Seneca de mediocri valitudine libro primo capitis decimi septimi, de vita beata: Non perueni ad sanitatem, nec perueniam quidem: delinamenta magis quam remedia Podagre mea compono contentus, si rariùs accedit, & si minus vernitur. Videtur ad id respexisse, quod Arctæus in sua Practica scribit, veram Arthritidos causam sibi Deos reseruasse, probabilem tantum hominibus reliquisse. Itaq; hi solum illam lenire possunt sanare nequeunt. Quod si hæc difsentanea cum instituto Poetæ conferas hoc modo: ut lippus vel arthriticus mediocri valitudine contentus viuit, quam non possit omnino planè conualescere: sic ego mediocri cognitione Philosophia pradius, viuam contentus, desperatâ præsertim eiusdem perfectione & plenâ perceptione, tum habebis *ὁὐνεκεν ὁμοίων* parabolam similitum. Nunquam igitur, ait, me, sicut oculorum & articularum morbis laborantes aliquantè sanationis, ita tantula moralis sapientia penitebit: dum ea satis sit ad prauos animi affectus domandos. Hic Poeta videtur dicere, quod Seneca lib. de vita beata scribit de se altero loco post illum suprâ citatum, exigo a me, non ut optimus par sim, sed ut malus melior, nisi fortè respicit ad illud Enniani Neoptolemi libro quinto capitis decimi quinti Agellij & decimifexti, philosophandum paucis & ex Philosophia degustandum, non in eam ingurgitandum. Hoc autem moderatum Philosophiæ studium equidem existimo depromptum e Gorgia Platonis sub medium Dialogi, vbi Callicles veræ Philosophiæ ignarus inhonestâ indignaq; multa grauer dicit in Philolophos his verbis: *Φιλοσοφία γὰρ τί ἐστιν, ὃ Σώκρατες, χάρων, αὐτὸς τις αὐτῶν μετέωρος ἀψήσεται ἐν τῇ ἡλικίᾳ, ἐὰν δὲ πόρρωθεν ἢ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιβῆναι, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν δὲ παύσῃ σφύρις ἢ γὰρ πόρρωθεν ἡλικίας φιλοσοφῆσαι ἀνάγκη πάντων ἀπειρῶν γεγονότων ἐστίν, ὡς γὰρ ἐκπερὶ ἑῶν ἢ μέλλουσι παύσασθαι, ἢ γὰρ ἄλλοι ἢ ἑδωκέντων ἐστὶν αὐτοῖς, &c.* Philosophia certe, ὃ Socrates, elegans est res & venusta, si quis, dum est adolescens, in eam mediocriter incubuerit: sed si vl-

tra modum & equum in eadem versatus fuerit hominibus est exitio. Quamuis enim bonâ quæ sit indole, & longius, quam ipsius ætas postulat, philosophia studium persequatur, necesse est eum omnium rerum esse imperitum: quibus oportet eundem esse instructum, qui suâ honestate & probitate vult commendari apud omnes. Reliqua inde repetes, & ab Agellio libro 10. capite 22. discas talem contumeliam arceri hac distinctione. Hæc Plato, sub persona quidem non proba, sed cum sensu tamen intelligentiæque communis fide, & cum quadam dissimulabili veritate differuit: non de illa scilicet Philosophia, quæ virtutum omnium disciplina est, quæque in publicis simul & priuatis officijs, ciuitatesq; & Remp. si nihil prohibeat, constanter, fortiter & peritè administrat: sed de ista futili & puerili meditatione argutiarum, nihil ad vitam neque tuendam, neque ordinandam promouente: quâ id genus homines confescent, malè feriat, quos Philosophos esse, & vulgus putat, & is putabat: ex cuius persona hæc dicta sunt. Ex hac igitur mediocri Philosophiæ moralis perceptione Poeta efficit, prima sequentem honestum esse in secundis tertijsve consistere, vt dicit Cicer. de Orat. mediocri.

10. Poeta iam sublatis talibus impedimentis, & percipiendæ Philosophiæ difficultatibus remotis, sibi persuadet, ex aliquantè ipsius perceptione satis magnam vim mediocri suppeditari cuiq; ad imparitatem ab animo, tanquam caliginem ab oculo, dispellendam, ad inanes sollicitudines omittendas, ad cupiditates reprimendas, ad pellendos timores, ad reliquos deniq; motus animorum sedandos. Ea est percepta sapientiæ lumina & vtilissima efficiencia quædam vitiorum distributione dilatata. Non dissimile admodum fuit consilium Senecæ epistola decima sexta ad Lucil.

11. Illustratur eadem vis maiorum collatione: Quod illa impurissimum quemq; & contaminatissimum animum labe & sordibus eluere, immanissimam quamq; naturam cicurare possit, ne dum leuiter adpersam intemperantiâ, & aliquâ inhumanitate esserata, dummodo ad Philosophia culturam attendatur. Hoc autem id eod dicit, quia vt solum, quamuis fertile & opimum, est infructuosum sine cultura, id est, nisi proscindatur, occetur, subigatur, pingui fimo saturetur, omni denique genere cultus patienter exerceatur: sic ingenium hominis feracissimum verprium, spinarum, carduorum, sterilium herbarum, id est, affectuum ferinorum: quod si vis reuocare ad frugem præceptis institutisque Philosophiæ, summo studio maximaque diligentia tibi excolendum, & quasi subigendum putato: quod mecum dixit Plutarch. in Coriolano: *ὃ δ' αὐτὸς ἀνὴρ ἐμαρτύρησε λέγει τοῖς τέλει φθὸν ἡγυμνοῦν, ἐὰν δὲα γοναία λέει ἀγαθὴν νευθεῖας ὃ δὲ ἡς γοναία, πολλαὶ τοῖς χυμοῖς οὐς φαῖνα σιωποῦνται, ὡς ὃ δὲ ἀγρονὶ χυμοῦ οὐ γενοῖα βαρπείας ἢ τοῦ δὲ αὐτῶν* qui verd censuerunt naturam (hominis præsertim) si ea vegeta & fortis fuerit, nullaque institutione & disciplinâ culta, multa tum bona, tum mala simul edere, vt secundum agrum & incultum, id moribus & vitâ Coriolani, tanquam testimonio comprobârunt. Ita certè tali cultura castigabis hos septem affectus prauos, (qui sunt morbi mentis & animi vitia, vt sub initium & fin. Satyr. 3. l. 2. vocauit & ita Græcus versus distinguit a vitijs corporis.

Βέλτιόν ἐστι σώμα καὶ ἢ ψυχὴν νοσῆσαι.
Satis est corpus, quam animam agrotare.)

quæ hic memorat Poeta, auaritiâ, ambitionem, inuidiam, iracundiâ, inertiâ, ebrietatem, libidinem. Habes illustre huius etiam metanœæ & emendationis exemplum Satyr. 3. l. 2. de acolasto Polemone, qui im-

prans

præsi correptus voce magistri, respicit, sanatusque est ipsius animus. Hæc profectò via respiscendi facilima & mollissima videtur ad illam Solei, de qua Plutarch. lib. de fera numinis vindicta, in quam ille tandem rediit accepto more stulti malo, id est, grauissimo, durissimoque ceruicis flexu, de quo lege libellum verius finem. Itaque tradamus nos Philosophiæ morali curandos: sanabimur, si volumus. Hic Poeta videtur asseueratione affirmare hominem fieri doctrinâ meliorem: Epistol. tamen 18. Arcesilæ more suspensam tenet hanc sententiam & in quaestione positam.

Virtutem doctrina parat, naturæ donec.

Hæc quidem certè quaestio versatur, in summa controuersia non modò inter Philosophos, verum etiam inter Poetas, in quibus a Platone notatur in Menone præcipue noster Theognis, apud quem reperiuntur sententiæ iuxta pro natura, atque pro doctrina. Illic admodum piè Socrates ad hanc utramque, & naturæ & doctrinæ, facultatem aggregat vim cælestem, tanquam principem & solam virtutis efficientem, a qua pendeant & natura & doctrina.

12. Iam noster Poeta incipit peruersa studia & iudicia hominum arguere, & virtutem iniriò describere ex aduersis. Qualis notata fuit Sator. 3. lib. 2. *Quis non igitur sanus? qui non stultus? quo alio quoque fieret, si dicerem: virtus est, quod non est vitium: bonum est, quod non est malum: sapientia quoque est, quod non est stultitia, ut Lactan. libro sexto capite quinto explicauit, & Horatium anteposuit Lucilio in describenda virtute, quòd hic dixerit virtutem esse, dum aliquis scit officia virtutis cuiusque & in hoc consumserit quindecim versus: Ille vero aliquando melius, sed inepte tamen, inquit, quod eam ex contrario terminauit, in tuis tñ èουτὶς ἀπαρτίσθως. Tolerabilior quidem mihi videtur hæc descriptio, quòd in ea non simpliciter fiat amorio contrarij: sed addatur ad eam quædam actio vitij fugiendi: quod melius per species cognoscetur, ut ipsemet Lactantius docet: virtus est coercere iracundiam, cupiuitatem domare, libidinem repræmere, denique non peccare. Primum est fortitudinis, alterum iustitia, tertium temperantia. Prudentia autem, quamuis sit cogitationis & consultationis; hæc tamen potest illius esse, virtus est prudenter quiduis cogitare, & vilitate consultare. Aristot. tamen in Eth. vocat πᾶσα ἀρετὴ μισότυτα, ad quam hic ipse Horat. Epist. 18. videtur respexisse.*

Virtus est medium vitiorum & vitiq, redudum.

Alij tamen, sicut ipsemet Aristoteles, & Cicero lib. 2. de inuentione, ex veris causis definitione declarant, virtutem esse habitum animi, natura modo & rationi consentaneum.

13. Iam Poeta turpiter notat præposteram hominum curam, quæ est contra institutum suæ complexionis e loco diuersorum: quod illi nullum periculum maris, celi & terra, more mercatoris auari, negligant, vt perupertatem & repulsam, qua solent ambitiosis esse morte grauior, fugiant: rem quam cumulatissimam faciant: sed vt Philosophiam percipiant, omnis virtutis parentem, omnium cupiditatum medicinam, sapientiores nolint audire, illorum consilia sequi, omnem denique laborem perferre recusent, vt auarias, opes, honores, & potentiam animorum carnisiles discant contemnere, & desinant stultè mirari, quibus in opere, & tam miserè dies nocteque cruciantur. Quòd si lecuritatem corporis, animique tranquillitatem expecterent, nec tanta stultitiâ (quæ est Ciceroni 3. Tu-

scul. inconstantia sanitate mentis vacans: ideoque non satis prospicit, aut modum & terminum statuit suis cogitationibus & votis, vt vox Græca μάταια, ex hac uocis primigenia dicta, quasi μαρός, præ se fert) non, inquam stultè dissentiret a recta ratione, sed studio sapientiæ, quæ sola potest ex animis hominum illam ambitosorum euellere opinionem, quòd tanti quisque sit apud alios, quantum habeat, postponerent omnia. Hæc autem diuersa dissensio, quia paucis hic notescit, clariùs sic enuncianda est: *quanquam vides quanto animi & capitis dolore deuites exigui censum & turpem repulsam, qua credis maxima esse mala, nempe quando curris, velut impiger mercator ad extremos Indos, fugiens pauperiem per mare, per saxa, per ignes: adhuc fuit prior pars dissensionis, duo versus sequentes habent posteriorem sic: non vis tamen audire & discere & credere sapientiori, vt ea spernas. vel: non vis tamen discere rationem contemnendi ea, qua stulte miraris & optas.* Landinus hunc locum explicat comparatione maiorum, qui si mihi tractandus esset οὐνετιμώδης, mallet equidem nominare argumentum a minoribus, quæ proferuntur ad huius quaestionis fidem, vbi magna continentur, vt *rum homo senex debeat se tandem aliquando ad sapientiam studium conferre in res caducas, paratu difficilimas, & parum diuturnas, αὐτὸν γὰρ συναποθύσσει τοῖς σώματι, qua vnà cum corporibus intereunt: ac multo sapius longe ante corporum naufragia, tanid certe vchementius debet incumbere in Philosophiam omnium bonarum artium parentem, animorum medicinam, perpetuamque hereditatem, rebus omnibus præferendam, ἢ δὲ παραμυθὴν ἀπαντὰ τὸν χρόνον, hæc autem in omnem permanet æternitatem.*

14. Horatius viger sub tertia persona per quandam communicationem stultum admiratorem opum & honorum proprio testimonio, vel potius iudicio, an non ipse in consilium adhibitus pluris existimet quemlibet athletam fortem, qui spe victoria facile reportanda mallet e celeberrimis certaminibus, Olympijs, Pythijs, Nemaicis, Isthmijis, quàm e compitalijs pagorum ludis consequi huius gloriam? ratio redditur epist. 1. Isocratis ad Philip. reg. Maced. ὅτι τοῖς μὲν ἐπιδήξιως ἀετιμοῖς αὐτῶν νυγύρας ἀμύττωσι. i. quod celebres conueniunt conueniant cupidis ostentandi vires proprias, quod quidem facile intelligas e Pind. Nem. eod. in Ode. 24. libri 3. iam citato pro institutione iuuentutis: vbi Pindarus laudat Aristagoram a sexdecim victoriis compitalijs luctâ & Pancratio partis: quoniam autem illæ parum illustres visæ sunt ipsi poetæ, vt qui nunquam inuississet quemquam odis suis commendare, quin is præter alias victorias euassisset etiam victor ex agonibus sacris, ingeniosa procatalepsi omnem imbecillitatis iuuenilis suspicionem auerit ab Aristagora. Contrà, parentes ipsius in culpam conuertit, qui filium sacris certaminibus semper prohibuerint, cupidissimum alioquin se illis offerendi, magis timentes eum illic victum iri, quam sperantes eundem certò victurum esse, quamuis satis diu multumque ipsis robur illius spectatum, exploratumque fuisset. Vatis autem hæc sunt verba.

ἢ δὲ περὶ τῶν ἐπιδήξων ἐκείνου Ἀρισταγόρου ἀγλαὰ νῦν πατρῶν ἐπινομοῦ ἐστραπόδαυ πάρος, καὶ μεγαλαυχία παρῆται. ἐπίδες δὲ οὐρότεραι γορέων παιδὸς βίω ἐχρησὶν πύθω παρᾶδου, καὶ οὐμπία ἀέθλων. i. Ex vicinis autem sexdecim Aristagoram illustres victoria & patriam celebris nominis Coronarunt luctâ.

Et gloriabundo pancratio,
 Spes autem parentum segniores robur filij
 Inhibuerunt: quo minus apud Pythonem & Olym-
 piam faceret periculum
 Sui roburis in certaminibus sacris.

illa autem victor. Victoria quanta sit, docet Plato li-
 bro quinto, de Repub. ubi custodes civitatum cum O-
 lympionicis comparantur: *ἕνα δὲ τὴν ἀναξίτητον βίην, ὅτι
 οἱ Ὀλυμπιονίκου ἴσοι, μακροτέρου, custodes vivent vi-
 tam illā beatissimā Olympionicarum beatiorē. Do-
 cet quoque Isocrates Epist. 8. ad rectores Mitylenæo-
 rum: θαυμάσιον δὲ, ὅσα τὰ πόλεων μέγιστων ἀρετῶν ἀφίσει τὴν
 ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀγῶσιν ἀπορροβῆσαι μάλλον, ἢ τὴν τῆ φρονήσει ἢ
 τῆ φιλοπονίας τῶν ἡγεσιμῶν ἐπιτηνοῦσας τι, &c. Dem. rot au-
 tem, cur tot civitates ma. oribus dignentur premijs victores
 certaminum Olympicorum, quā eos, qui prudentiā & indu-
 striā quid inuenerint Respub. profuturum. Sed hoc assump-
 tum argumentum vix potest enunciari seorsum ab
 initio, quia hic maiora cum eo permiscetur: nihil
 interrogationi subijcitur: nemini tamen est ignotum,
 quin fortissimus quisque ma it hac victoriæ condi-
 tione, illic vires suas, quā hic, ostentare, & omnes
 nervos contendere: sed quorsum ista? ut doceat, toto
 animo, omni operā & ratione incumbendum esse cuique po-
 tius in studium sapientiæ, quæ est cultura animorum, & pa-
 rens vite beata, quā in graues molestias & curas congerendi
 opes inanes & fluxas, adipiscendiq; honores: quorum conse-
 cratio est morbus tam animi quam corporis, recordia summa:
 quod confirmatur duplici maiorum collatione, si hæc
 separatim consideres. sed cum proxima enunciatione
 collata, similitum more ita sunt explicanda: ut auro ca-
 tera metalla cedunt astimatione prudentiū: sic virtus & hinc
 vita beata auro rebuq; alijs longe antecellit. Itaque cura &
 cogitationes cuiusq; debent euigilare in studio sapientiæ &
 eo statu, quem neg. Fortuna temeritas, neg. g. aut casus labe-
 factare possit.*

15. Hæc sunt e categoria τῶν ἀντιπᾶσιμῶν eruta. Di-
 xerat enim Poeta, virtutem diuitijs & honoribus antepo-
 nendam: contra pleonectas, diuitias & honores virtuti
 esse preferendas: quod tribus assumptis argumentis, 40
 vno fœneratorum, altero iuuenum, tertio eque-
 stris ordinis approbatur: in quem nemo cooptaba-
 tur ex lege Tribuni pleb. L. Roscij Othonis, si cen-
 sus illius minor fuisset quadringentis millibus se-
 stertiū, id est, decem millibus coronatorum, quibus
 sitantillum defuisset, is non admittebatur in subsel-
 lia quatuordecim ordinum, quicquid ille habuisset
 aut animi, aut modestiæ, aut fidei, & plebeius habeba-
 tur.

16. Remittuntur iocosè nostri pleonectes, & stul-
 ti opum & honorum admiratores ad ludum pue-
 rorum, à quibus discant, quemadmodum poten-
 tiam & auctoritatem consequantur: quæ ratio est
 quoque e loco assumptorum, sed diuersorum more
 pronuntiatur a Platone. Itaque ex illo puerili lu-
 do intelligunt homines rationem adiungendi sibi
 auctoritatem, & acquirendi fidem, ac vitæ tran-
 quillitatem, si hoc in primis sibi proposuerint cau-
 endum, ne miseras opes iniustis artibus vndi-
 que corradant: gradibus iniquis ad honores ascen-
 dant: omni turpitudine vacent: rectè denique iustè-
 que faciant omnia: hac quidem certè viā vitam suam
 firmisimam confirmabunt præsidijs, & immortalitati
 nomen consecrabunt. Contra euenit malè conscijs,
 & ut Diphilus cecinit.

Ὁ σωτηριῶν αὐτῶν τι, καὶ ἡ βραδύτατος,
 Ἡ αἰσίοις αὐτῶν διαδοταῖον αἰνοῦ ποιεῖ.

Qui sibi alicuius rei est conscius, quamvis sit audacissi-
 mus, conscientia tamen illum timidissimum esse facit.

17. Odo deinceps verius duplicem habent
 comparationem ad minuendam nostris admirato-
 ribus bonorum fortuitorum opinionem. Prior est
 legis Rosciæ cum ludo puerorum, verum præstet ad
 splendorem ordinis equestris quacūque viā querenda pe-
 cunia inita, si aliter fieri non potest, peruenire, quod caus-
 tali fine firmatur: an illā ludi puerilis conditione, vbi, qui
 caseris ingenio & scientiā videtur antecellere, ita rex creatur,
 ut quicquid illi postea libuerit, alijs iuste imperet. Ad hoc
 quidem nihil responderetur; sed hac posteriori viā ali-
 quem dignitatis gradum in Repub. tenere, honorifi-
 centius habetur: quippe quod talis adeptio honoris,
 & tale creationis genus iustè ac legitime contingere
 solet, ut apparet ex adiuncta illius auctoritate fortissi-
 morum & continentissimorum virorum, qui sunt il-
 lam sequuti. Altera comparatio est eiusdem legis
 vel legislatoris cum philosopho: ille suadet, ut te
 grauib; conficias curis in opibus cumulandis & ho-
 noribus petendis: hic contra, ut illis quam primū
 te liberes & fortunam contemnas superbam.

18. Hoc ἐπίγραμμα constat primū e dissimilitudine,
 cur Poeta non sic in iudicijs adsit cum viris honoratis, & ea
 non probeat, quæ populus, ut solet adesse in porticibus alijsq; i-
 psius Urbis commoditatibus, frui. Deinde ex aduersis: cur
 non sequatur, aut fugiat, quod populus diligit vel odit: verbi
 gratiā, rem quā amplissimam facere, honores am-
 bitiosè consecrari, paupertatem fugere, repulsamque
 petitorum ferre.

19. Ad prius respondet e similitudine plena & apo-
 logica: quod, ut vulpes sibi cauit a leone morbum simulante,
 inspectus aliarum ferarum periculis? sic Horatius cauit sibi &
 sapit periculo multorum, qui perierunt, partes populi curati,
 cuius rei exemplo illi fuerant duo Gracchi, de quibus
 Plutarch. in ipsorum vita: fuit eidem Sp. Melius, de
 quo Liuius l. 4. Nemo est denique, qui non ex libris,
 imaginibus, fama etiam vulgari iam exitum homi-
 nis e popularibus suffragijs pendens didicerit, nihil
 vsquam eo infelicius reperiri posse, ut nulla illi a
 molestia vacua relinquatur hora: Nam si seruientis
 ea est conditio, ut ex eius, cui seruit, morbus, vo-
 luntate, ingenio propriam sibi fortunam fingat, qui
 populo seruit auido, inuido, ignaro, ad mutationem
 procliu, & quod caput est, ingrato, num aliquando
 beatus esse poterit? an potius, quoties de eius natu-
 ra cogitabit, toties suam ipse calamitatem ac fortu-
 nam conqueretur, ait Cicero. Ad posterius quoque
 respondet ex attributis populo, quæ nomine multo-
 rum capitum significantur: inconstantia, leuitate, in-
 uvidia, crudelitate, ignorantia, denique acharistia: qui
 ob id nihil habeat certi, quod quisquam possit tuto i-
 mitari.

20. Efficit ex antecedentibus, nihil esse in tot
 studijs & popularibus negorijs imitatione & seni-
 li ætate dignum, ideoque populi iudicia, ut cru-
 delem bestiam, cautè fugienda: quæ enthymemati-
 ca complexio dilatatur distributione populi ex sub-
 iectis reb; vbi occupantur, qualis fuit Ode 1. libri
 primi, quorum alij totos se ponunt auidè, ut publica-
 ni in vectigalibus redimendis, vel agris publicis cō-
 ducendis, vel exercitijs alendis & vestiendis: Vn-
 de vberimus maximusque fiebat questus, non tamen
 sine exactione: ideo iure sordidus & illiberalis &
 admodum inuisus erat, idque Athenis præcipue, ex
 Aristoph.

21. Alij in hoc vnum incumbunt, ut malitiosis & fallacibus
 blandi-

Enarratio Grammatica

blanditiis captent testamenta senum & viduarum : qui pre-
tereà minutis munusculis, & officijs simulatis inescari, fa-
ciunt suos heredes ex alienis, quibus potestatem & curam
postea permittunt rei familiaris administranda, in posterum
omnino securi: quod facinus est vinculis & carcere fati-
gandum.

22. Alij rō suā faciunt immodico & illegitimo scōre, in quo
inest ris ἀποκρίπτια καὶ ἀπειροὶα inhūanitas & ius violatū.

23. Condonatur quidem licentia variorum studio-
rum varijs hominibus, vt leue peccatum, sed minimē
videtur tolerandum id, quum vnus quidem homo, v-
nam quidem horam possit in opinione rei cuiusq; per-
manere, quæ inconstantia & crebra, tanquam tempe-
statum, sic voluptatum & sententiarum commutatio
non caret maximis vitijs. vt Sat. 1. l. 1. dictum est. Lo-
cus hic est a maioribus.

24. Demonstrat talem inconstantiam e mutatione
subiectoꝝ, sed comparatē tractatoꝝ: fac, inquit, vt
quis hodie delegerit Baias, vt locum omnium amoenissimum,
vel quenquam alium habitationi omnium accommodatissimum
cras impulsus vitiosa libidine in aliam cupiditatem, mutabit
voluntatem alibi adificandi & habitandi, & consilium in-
ibit aliud vtrumque transferendi, quæ tam frequens mi-
gratio est index animi instabilis, & Senec. Epist.

7. scribit: fac quoque vt alius hodie coniugium probaue-
rit maximē? cras eidem calibatus, vt celestis vita, vnice
placebit: quem tamen Plato pereleganti metaphorā τὸ
μοναχικόν vocat 4. de Legib. vnicum & singularem soni-
tum, parū auribus gratum.

25. Concluditur ἐκ τῶν ἀνωτέρων inconstantia diuitem
breui similitudine, qui non secus sunt varij & mutabiles,
atque fuit Proteus.

26. Ad inconstantiam pauperum transit, quorum
mutabilitas primū etiam e subiectis, non regionibus,
sed cenaculis, lectis, balneis, constrinis, conductio navi-
giolo explicatur: deinde parium collatione: quod iuxta
pauper cito fastidiat singulares commoditates, atque diues, qui
propriā vehitur nau.

27. Poeta videtur hic inconstantis hominis perso-
nam sustinere, nomine sententiæ discrepantis, ac in-
curiam Mæcenatis e minoribus notare, quorum tri-
plex est protasis, de inaequalitate tonsuræ, tunice & inde-
centis toga, in quibus leuius peccatur, si ad discrepantium vo-
luntatum & sententiarum spectetur, in qua grauissimē. Hoc
autē dico vt agnoscat vis argumenti: nam discrepā-
tia mentis est hic in quæstione ad cuius demonstratio-
nem inaequalitas trium rerum, vt quid minus profer-
tur pro argumento. Itaque comparatio est minorum,
non maiorum. Dicit igitur, Mæcenatem abieciſſe om-
nem ipsius præcipuam curam de animo: leuiorem
autem & præposteram de corpore tantū attingiſſe.
Ex his fanē allegoriæ inuolucris videtur mihi Poeta
conqueri se, quā diu in ludicris descriptionibus, inan-
busq; studijs versatus est, vehementer insanisse: quæ
quidem querela conuenit apertissimē exordio Episto-
læ, vbi proposuit, se remedium huic morbo velle e li-
bris philosophorum tandem aliquando inuenire: qui
hic nomine Medicorum, insaniam helleboro sanan-
tium & tutorū & curatorum, commodis pupillorum
& furiosorum prospicientium, significatur.

28. Claudit Epistolam Stoicā descriptione sapientis,
quæ descriptio duplici primū conitat cōparatione,
maiorum & parium, quum illū sola Ioui faciat secun-
dū, ceteris præstantissimis quibusq; parem. deinde varijs at-
tributionib: opulentiā, libertate, honore, pulcritudine, sum-
mā dominione, singulari denique corporis sanitate, quod
postremum sale & facetijs aspergit: quod Galli dicūt,
sinon qu'il soit morfondū, crabeux & morueux.

Epistolarum liber. J Cic. lib. 2. ad Fam. Epist. 4. de-
scribit Epistolam ex fine, quod inuenta sit, vt cer-
tiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire,
aut nostrā aut ipsorum interesset. Non dissimilem Episto-
læ descriptionem hic trochaicus versus Turpilij Co-
mici complectitur, sed ex ipsius effectis.

Sola res est, homines absentes quæ presentes facit.

Græcē definitur ex alijs caulis, ἢ μὴ ἐπιστολὴ λέγεται ἢ
τινὸς διὰ τὴν ἐγγράμματος πρὸς τὸν ἀπόντα. Epistola dicitur u-
licuius colloquutio scripta ad absentem: neque erit alienum
a profectu rudioris iuventutis ad hanc definitionem
aggregare notationem eiusdem & distributionem.
Grammatici igitur Græci huiusmodi vocem & simi-
les descedunt a præterito medio, quod hic est ab ἐπι-
στέλλω, ἐπιστολα, vnde incremento remoto, & a verbo in-
fit ἐπιστολή: quam notationis rationem apposite Gal-
li exprimunt similis flexionis & notationis genere, mis-
sive ἢ τὸ ἐπιστολῆς, idem quod ἐπιστολή, mandatum E-
pistolare, vt τὸ ἐπιστολῆ sumitur interdum Græcē, vt Ita-
lim initio Prometheus Æschylei:

Ἡρακλῆς, σοὶ δ' ἐχρῆ μέλει ἐπιστολῆς,

Ἄς σοὶ πατὴρ ἐπέτο.

Vulcane, te oportet curare mandata,

Quæ tibi pater dedit.

ἢ τὸ γράμματόν, le contenu de la missive, ou commission,
charge. Infinita autem huiusmodi verbalia sic notan-
tur, vt pro illis vnum & alterum addam, ἐπιτομὴ λέξι-
πίλογοs a præ. med. ἐπιτίτομα, λέξι ἐπιτέλομα, quale fuit
initio huius operis ἢ ab ἠορίῃ & hoc ab ἀείδω nota-
tum. Præterea epistolæ vel auctore Cicerone ibidem
& Epist. 13. lib. 4. sunt multa genera: nam aliud est ἐ-
ρωτικόν, aliud φιλικόν, aliud συγγαμικόν, aliud δεικτικόν,
aliud λαιωνικόν, aliud μακρὸν, aliud ὀμιλιτικόν λέξι πρῶτον
ἄνδρ, aliud σεμνὸν λέξι ἀνδράδων, & alia infinita, pro varie-
tate materiæ, personarum, & locorum, quæ præfixa
sunt Epistolis synesij ab Aldo editis, de quibus etiam
habes libellos Erasmi & Lippi Brandolini. Paul. tamen
Manutius commentarijs in primam Epist. 1. ad Fam.
& commentario de Epistolis, tot Epistolarum genera
conatus est ad duo reuocare, ἰδιὸν λέξι παραματικόν, μο-
ραλε & negotiale: quod argumenta omnium epistolarum,
aut a negotio, aut ab officio facile ducantur e negotia-
libus status rerum siue nostrarum, siue alienarum, siue
publicarum, siue priuatarum perspicitur: quales sunt
Epistolæ ad Lentulum. Huic etiam generi subijcit e-
pistolam de re aliqua disputantem, sicut Varro multas
quæstiones epistolis explicauit, testibus Agellio &
Charilio: sed e moralibus cognoscitur magis officii-
um, quā negotium, quum aliqua significatio huma-
nitatis, benevolentiae & virtutis datur, aut commen-
datio, consolatio, lætitia, dolor, admonitio, querela,
obiurgatio, gratiarum actio indicatur. Quicquid deni-
que nullam negotij speciem præ se fert, ad morale po-
test referri. Tertium quoddam epistolæ genus ex hoc
vtrouque constari potest. Cæterum Horatius scripsit
quidē ad varios homines, non tamē varijs ad modum
de rebus. Nam pleraque omnes epistolæ, ac præsertim
libri prioris, sunt quædam cohortationes ad studium
sapientiæ, vel ad beatam vitam tranquillitatem & incunditatem.

Mæcenatem. J De hoc repete, quod dictum est & an-
notatum in Grammaticis Od. 1. l. 1. & de vita & mo-
ribus ipsius ex varijs auctoribus.

Primā summa. J Pro hoc dixit Ode. 26. lib. 3. Summo
carmine. Hic mediam puto a Poeta omisſam, quod
ea facile inclusa intelligatur primā & infimā: qua-
lis omif.

dedit diuersis temporibus ac locis: primum in foro: secundum in Amphiteatro, Rudiaris quoque, quibusdam reuocatis auctoramento centum millium. Huiusmodi autem exercitia gladiatorum & militum dicebantur batualia: unde Sueton. in Caligula cap. 32. Mirmyllonem è ludo rudibus secum bacuentem, & sponte prostratum cõfodit ferreâ sicâ. & more victorum cum palma discurrit: contra dicit cap. 54. Batuebat pugnatorem in armis, id est, ferro, quos hopl. machos vocat historicus, cap. 35. Esium Proculum è spectaculis detractum repente & in arenam deductum Thra. i. & mox hopl. macho comparauit, id est, commisit tanquam parem pari congressurum. Milites quoque emeritis iam impendens rursus in militiam sæpè reuocabantur: vt Suet. in August. veteranos simul in suum ac Reipub. auxilium, quantâ potuit largitione, contraxit. Tales Cic. Epist. ad Appium appellat euocatos: Antonium præfectum euocatorum nisi ad te.

Quæris.] Hic quæro ἡδονὴν est, deliberationis verbum, non acquisitionis vel quæstionis. Itaque valet idem, quod studes, vis, contendis, conaris, Gallicè tu taches, sicut Od. u. lib. i. dictum est, exemplisq; Græcæ imitationis comprobatur: quibus nunc addo ex act. Apostol. ca. 13. de Proconsule Sergio Paulo, ὁσπὸρ ἐπιζητησον ἀνδρα τὸν λόγον τῆς θεῆς, qui magno tenebatur desiderio audienda doctrina diuina. & iohan. 8. vers. 4. νῦν θέλω δεῖξαι ὑμῖν ἀποκρυφῶν. i. nunc autem studebitis me interficere. Sic hic locus Græcè dici potest ἡδονὴν, τῆς ἐπιζητητικῆς με πατακτικῆς πᾶσι τοῖς νήσοις μονομαχίῶν παλαιῶν, tanquam Poeta diceret, studes retinere me inclusum in ludicra versuum Lyricorum meditatione. Ellipsis est præpositionis, quam Orator expressit lib. de vniuersitate, omnia animalia in mundo Deus incluse, quod interdum effertur per accusandi casum, includere aliquid in dialogos.

Ludo.] Aiunt gladiatorias familias ludis includi solitas: hinc fuit ludus Aemilius, ludus Mantuanus, ludus Gallicus.

Fuit quoque ludus Bestiariorum, qui damnati cū bestiis depugnabant, quod certamen Græcis θηραμαχία dicitur, cuius meminit Cicero pro Sextio & in Vatiniū, illa præclara Aedilitas, Vnus Leo, Ducenti Bestiarii, hic Milonem dicas Gladiatoribus & Bestiariis obsidisse Rempublicam. Hac videtur etiam Diuus Paulus respexisse prima ad Corinthios, capite 15. versiculo 32. Εἰ μετὰ ἀποθνήσκω ἰδὺν ἡμαχίαν ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ἐφέδος, εἰ νεκρὸς ἢ ἐπιζήτων, si secundum hominem adversus bestias pugnaui Ἐφέσι, qua mihi utilitas, si mortui non excitantur?

Postea educebantur gladiatores, qui tendebant confidenti & obfirmato animo & parato ad antagonistas suos aut morti dandum, aut simile in se admitendum: qualis animi obstinatio lib. 2. Tusculan. ostenditur: gladiatores aut gladiatorum perdit homines, aut barbari, quas plagas perferunt? quo modo illi, qui bene instituti sunt, accipere plagam malunt, quàm turpiter vitare? quàm sæpè apparet, nihil eos malè, quàm vel domino satisfacere vel populo mittant etiam vulneribus confecti ad dominos, qui quarant, quid velint: ni satisfactum sit, se velle decumbere. Illa, inquam obfirmata voluntas abiit in prouerbii locum, vt de Antonio Cic. Epist. 2. lib. 12. cadem gladiator quærit, eiusq; initium à me se facturum putauit, id est, Antonius similis gladiator in cædibus hominum faciendis exercitato. Terent. in Phor. Act. 3. Sce. 8. Hic gladiatorio animo ad me affectant viam. Gal. 14. cberchent tous moiens de me tuer.

Suetonius in Iulio Cæsare scribit, hos ludos, & munera gladiatoria Romæ ut foro exhiberi solita:

vbi Cæsar Aedilis teste Plutarcho in ipsius vitâ viginti ac trecentorum gladiatorum paria exhibuit populo spectanda: quod oblectamenti genus muneris loco populus habebat, horis pomeridianis: unde Seneca Epist. 7. illud vocat meridianum spectaculum. &c. Sueton. in Claudio cap. 34. gladiatores meridianos.

Sed talem voluptatem Cyprianus epistolâ ad Donatum sic detestatur & execratur: Paratur gladiatorius ludus, vt libidinem crudelium luminum sanguis oblectet, &c. Homo occiditur in hominis voluptatem: & vt quis possit occidere, peritiam est, vsus est, ars est: celus non tantum geritur, sed docetur. Ita Seneca Epist. 7. insectatur hæc spectacula: manè leonibus & vrsis homines, meridiè suis spectatoribus obiciuntur. Itaq; fuge ludos, vnde redeas inhumanior, aut prior postea in affectus prauos.

Ita denique Tertullianus libello de spectaculis: sæpè, ait, Censores antea renascentia theatra destruebant moribus consulentes, quorum scilicet periculum ingens de lasciuia prouidebant. Itaq; Pompeius Magnus solo Theatro suo minor, quum illam arcem omnium turpitudinum exstruxisset, veritus quandog, memoria sue censoriam animaduersionem, Veneris adem superposuit.

Sed de illa censoria castigatione cessante idem scriptor queritur in Apolog. quoniam illa leges abierunt, quæ theatra stuprandis moribus nata sunt destruebant. Quo violatæ consuetudinis desiderio tales cætus modò Circi insaniam vocat, modò theatri impudicitiam, modò arenæ atrocitatem, modò xyli vanitatem.

Sic Athenienses pecuniâ militari in theatrales delicias conuersa de bellica virtute maiorum longè deciderant, de quo lege Libauii Sophist. in 1. Olynthia. Demosthenis argumentum. Quid autem sit theatrum & vnde dictum, vide annot. in 20. Oden. 1. de quibus etiam spectaculis sic Nicol. Damascenus scripsit: τὰς τῶν μονομαχίῶν θέας ἢ μόνον ὃν πανηγύρισι καὶ θεάτροις ἐποιῶντο Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐργασίαις ἐνάληθρον ἔδωκεν ἡ πόλις, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἢ τὸ πρῶτον ἰσοῦν μονομαχίῶν, ὅτι καὶ ποιεῖσθαι θέατρον καὶ μέθης, εἰσινάληθρον τῶν μονομαχίῶν καὶ ὁ μὲν ἀμὲν ἐστὶν ἄλλο, αὐτοὶ δ' ἐργάται ἐπὶ τῶν ἰσοῦν, id est, non modo theatra gladiatorum Romani exhibuerunt solennibus festis in theatro, sed etiam in priuatis conuiuiis. Quin etiam vocalant sæpenumero nonnulli ad canam amicos cum propter res alias, tum maxime vt spectarent duo aut tria gladiatorum paria, quum etiam expleti cibo & potione immodicâ intramittebant accersitos gladiatores, atque ei, qui occidebatur statim plausum manibus dabant letabundi, perinde ac in re leticiam offerente.

Quid nobis omnibus talis φιλοθεωρία, quæ tam Philosophis, quàm Theologis adeo barbara & immanis existimata fuit, debet videri? quòve loco haberi?

Itaque merito Iustinianus Imperator libr. 11. Codicis prohibet gladiatoria spectacula, vt cruenta, præberi, vt hic versus iambicus, omnia: & μὴ προσήκει, μὴτ' ἀνεστ, μὴθ' ὄρεα, quæ non decent, neque audi, neque specta.

Iulius autem Pollux duas affert causas horum ludorum: vnam, quod multi dicunt apud veteres hanc deuotionem contra hostes factam, vt ciuium sanguine, litato specie pugnarum Fortunam satiant: alteram, quod alii literis prodiderunt, vt verisimilius, ituros ad bellum Romanos debuisse pugnas spectare, vulnera, ferrum, & nudos inter se coeuntes, ne in bello armatos hostes timerent, contraque au-

dentiores irent: quod hostes sine agonia vel admiratione cernere minimè possunt, vt Herodotus in Vrania scribit, cuius interpretatione proferam è Valla breuitatis gratiã: *transfuge quidam è castris Græcorum in conspectum Xerxi adducti, interrogatiq; cum ab aliis Persis, tum verò à quodam præcipue de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt, eos agere Olympia, & spectare certamen gymnium atq; equestre.* Rursus eodem percontante, quod nam illi pramium esset propositum, propter quod certarent, oleaginam coronam inquit esse, quã donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, propter quam à rege habitus est pro timido: audiens enim pramium illi coronam esse, non pecuniam, silentiam tenere non potuit, quin coram omnibus diceret, *Papa Mardonii, in quos viros induxisti nos ad pugnandum, qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis.*

Hinc mos tractus videtur, vt Imperatores ad bellum proficiscentes munus darent populo gladiatorium: quod etiam Plinius lib. 19. cap. 1. & Vitru. de architectura lib. 5. cap. 1. in foro Romæ scribunt præberi consueisse.

Seruius tamen in v. 3. Georgicorũ centum quadriungos agitabo ad flumina curru, scribit ludos Circenses agitari solitos in litore Tiberis fluminis, positu in altero latere gladiis, vt ab vtriusque parte esset ignauia præsens periculum, vnde Circenses dicti sunt.

Ludi autem huiusmodi ita exercebantur, vt plerunq; vnus equi cursu, qui celes, aliquando simplici Biga, quæ ab Aristophane *Ευρωπίς* dicta est, pugna committeretur.

Est autem Synoris curru non plenus, sed ex duobus iunctis equis, quem aliàs Diphron vocant. Celes verò dicitur equus, qui solus agitatur, quasi *Μονάμαχος*, iubatus, vt apud Euripidem *Μονάμαχους πόλοι* id est celetes. Celtizontes pueri dicuntur, qui equorum singulorum certamine delectantur.

His accessere Calpæ, & Apenæ. Calpe curru est, qui trahebatur equa, Apenæ mulas iugabat. Nero vero in Olympiis non bigis, sed decemiugi curru amigasse, & victor fuisse proditur. Romæ Quadrigæ ex asinis tanti constiterunt, vt quadrigæ quadringentis millibus venirent.

Equis etiam mira velocitate currentibus insidentes, leuissimos curru ingenui pueri cursu quam citatissimo agitabant, qui præcipua arte satis gnari doctique erant ex amulsum seruare normam, ne ipsi aut Quadrigæ agitatur, aliquo temporis puncto metas contingerent, atque per singulos missus, idem curru per quinta spatia sine offensione circumiret. Quæ quidem metæ cum antea lignæ fuissent, Claudius auratas instruit, Suetonius in vita Claudii Cæsaris cap. 21. metas Tophinas ponit, ex Topho lapide, vt & Liuius 1. Decad. 1. 7.

Equos istos Græci vocabant *ἀμφίπυγος*, quod binos ducentes equos ab altero in alterum subinde saltabant, sed & *παρὰβάτας* & *ἀνωβάτας* vocabant. Cicero pro Murena:

Nescio quo pacto mihi videtur Prætorius Candidatus in Consularem, quasi desultorius in Quadrigarum curriculum incurrere. Iliodorus lib. 18. capite 38. *Desultores nominati quod olim prout quisque ad finem cursus venerat desiliebat, & currebat, siue quod de equo in equum transiiebat.*

Aurigæ & Agitatores in maximo habebantur pretio. Caligula enim sestertium vicies Agitatori Cythico contulit. Caraculla verò cum in Aurigam cui studebat, populus cauillatus esset, exercitum im-

milit, & pænas exegit, vel vt Herodianus libro. 4. ait *Τὸ δὲ τὸν αὐτὸν ἢ μὴ ποτὶ γενόμενον ἔργον, ἰπποδρόμιον μὲν ἐβίαστο, ἀπὸ τῶν δὲ τὸ πᾶθος αἰετὶ ἢ ἰπποδρόμου πρὸς ἑκείνους ἐπαρδάνει. ὁ δὲ, οὐκ οὐκ αὐτὸς ἰβηδαινεύει τῷ πᾶθει πρὸς πρὸς τὸ σπᾶτευμα, ἀπὸ γὰρ τῆς φωνῆς τῶν παύων τῶν ἰπποδρόμου ἐπιπόντας. οἱ δὲ σπᾶτιώτατος βιάσθηται τῆς ἀρπάζειν λαβόντες ἐξοσίαν, οὐκ ἐπιπόντας τοῦ τινος ἴσαν οἱ πρὸς πρὸς τὸν φθὲν γὰρ μὲν ἀδύνατον ἐν ἀδύνατον ἐν ἀδύνατον τῶν ἀδύνατων ἐπιπόντας) ἀλλ' ἀφαιδῶς τὸς ἐντυγχάνοντας ἀπὸ γὰρ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἀφαιδῶς μὲν ἀπὸ τῶν ἰπποδρόμων, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τῶν ἰπποδρόμων.*

Denique id quod nunquam alias factitatum, cum Circenses spectante eo Populus Romanus in aurigam, cui studebat, nescio quid cauillatus esset, ratus sibi contumeliam illatam, repente omnem exercitum facere impetum iussit in populum, ac raptare, & occidere, qui unque in aurigam dixissent. At milites accepta semel violandi rapiendique potestate, cum discerni à reliquis nequirent, qui fuerant proteruius locuti, nullo scilicet in tanta multitudine verum fat. uis, passim vt quenque inciderant, aut occidebant, aut omnib. ereptis, quasi salute redempta, viuos agre diuiscebant.

Erant autem Circensium duo genera, Patricii qui per Patres: Plebei, qui per plebem agebantur stato die mense Nouembri, quos Claudius sæpè commisit & celebrauit: in quib. præter spectacula etiam Deorũ simulacra, nonnunquam Imperatorũ & Ducum imagines, habitu Triumphali, ob studium fauoremque popularem, erga Principes, equestres aut pedestres, aliquando victorias cum palmis, ferculaque & tensa, curruq; Elephantorum produci, & prælata pompa efferri solebant:

Sed benigne Lector, ne in cruento horum ludorum spectaculo, qui apud Romanos maxima pompa haberi consueverunt, diutius quam deceat, immoremur, te ostentationis horum forsean cupidum ad alios Authores, qui de his copiose & quidem cum cõtemtu scripserunt, ablegamus. Christianis enim magis in teatro religionis veræ, veramq; salutem pollicentis interesse conuenit, siquidem isti habitus hincronici gestus & acta hominibus spectantibus maximo pudori & dolori fuerunt, nulliq; eorum aspectu vitæ emendatione auctiores, sed proniores ad alia vitiorum alimenta fovenda exierunt.

Non eadem est atas. Posset hoc etiam dici more Terentii, *non sum eadem atate,* quod Græcè dicitur *οὐκ ἐστὶ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἔργον ἐστὶ.*

Non mens. Non videtur hic explicandum, non idem est iudicium, vel non eadem est vis mentis & intelligentiæ, quamuis sic Epist. ad Pisones loquatur: *id tibi iudicium est, ea mens,* &c. per quandam sententiarum affinitatem.

Quid enim Flaccus diceret se indignius, quàm si profiteretur, sibi in limine senectutis relanguescere vires ingenii & iudicii: præsertim quum ad senectutem studiis liberalibus iuuentutis stipatam soleat accedere vberior doctrina & acrius iudicium?

Interpretemur ergo, non eadem est voluntas, non idem consilium, & propositum, nec eadem sententia, quomodo interpretati sumus Ode 10. l. 4. & notatione declarauimus.

Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit? & Satyra prima libri primi: *hac mente laborem sese ferre.*

Imo verò hæc omnia sunt à pristina exercitatione longè auersa. Quod si priorem interpretatione sequeremur, quomodo & quibus armis Horatius tractaret studia Philosophiæ sapientiæque grauiora?

Ita τὸ μένος sumitur Georg. l. 4. ubi agitur περί τῆς τῶν
μελίωσιν ὁμοφυχίας καὶ ὁμονοίας, de vnanimitate apum &
concordia, mens omnibus una est, id est, eadem est omni-
bus voluntas & propositi ratio, quod Græcè dicitur τὸ
αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονῆσαι, eodem sunt animo & voluntate in-
ter se: sic, non eadem mens est, ἐν φρονῶ ταῦτα, ut Sallu-
stius loquitur, longè mihi alia mens est. Item Cic. Epist.
9. l. 1. ad famil. sed mutatâ syntaxi, hac me mente fuisse
senatus audiuit.

Veianus.] Hic gladiator certò definiendus est sæpè
victor, ut aptissimè comparatio proberetur: quemad-
modum strenuus gladiator iam semper satis laudatus
& probatus donatur rude & libertate & agello, nec
potest ad certamen postea iure compelli (quæ immu-
nitas non gladiatoribus tantùm, sed histrionibus & a-
lijs fabularum actoribus etiam dabatur, ut constat è
prima Epist. lib. 7. ad famil. ubi memorantur Mimi
veteres in scenam redijisse, ut ludos Pompeij appa-
ratissimos honorarent: qui tamen non erant stomachi
Mariani. Nam, ait ibi Cic. primum honoris causâ in sce-
nam redierant, quos ego honoris, id est, senectutis causâ de
scena decessisse arbitrabar. Delicia verò tua noster Æsopus
eiusmodi fuit, ut ei desinere per omnes homines liceret, id iura-
re cum cepisset, vox eum defecit in illo loco, si sciens fallo.)
ut, inquam, talis gladiator & histrio: sic Poeta bonus
& senex, & satis cum laude versatus in ludicro pœ-
mate debet instrumentis ludicræ poeseos, tibijs, lyrâ,
fidibus, barbitò. Veneri positis, dimitti ad res grauior-
es, nec inde reuocari. Hoc certè modo optime con-
ueniet protasis cum apodoti similitudine præstantiæ:
propter quam sæpè bonus & nobilis gladiator (qua-
lem Porphyrio & Acron scribunt Veianum fuisse) rudi
deceptâ retraheretur à populo in arena. Ideoque
sæpius cogebatur de crepidine circi, id est, ab extre-
ma parte arenæ petere immunitatem digladiandi, &
spectaculis feruendi, atque in agro sibi victus gratiâ
dato ut militibus propter seruitium liberale, latere, ne
reuocaretur. Hic autem Veianus videtur à Veijs vr-
be Ethruriæ vocatus pro Veientis aut Veientanus. Ad
huius loci illustrationem non parum valet, quod Sueton.
narrat de Iulio Cæsare, cap. 26. Gladiatores notos,
id est, nobiles si ubi infestis spectantibus dimicarent, rapien-
dos re, eruandosq; mandabat, non tam certè ad quietem &
salutem, quam ad magnificentiam sui gladiatorij muneris,
quod editurus erat, ipsorum nobilitate illustrandam ex donata
iam humanitate. Vnde apparent maiora inhumanæ
voluptatis, quàm clementiæ argumenta in hoc Cæ-
sare, cuius tamen nomine honorificè semper celebra-
tus fuit ab Oratore, quòd inimicis facillè ignosceret,
vitâ pro morte ipsis datâ. Tiberium quoque Cæsa-
rem idem historicus refert consummatos gladiatores
reuocasse, & ad pugnas retrulisse cruentas. Plin. quo-
que lib. 8. cap. 7. de pugnis aduersus Elefantos scribit pug-
latim pugnatum esse principibus Claudio & Neroni in con-
summatione gladiatorum, id est, à consummatis & iam
emeritis gladiatoribus. Armorum autem emerito-
rum missionem accipiebant, vel qui præclare & for-
titer se gesserant, & hoc missionis genus erat laudabi-
le & honestum: vel qui in aduersam valetudinem in-
ciderant: quæ missio à Iurisconsultis causaria vocaba-
tur: vel qui flagitium aliquod, aut turpe aliud delictum
admisserant, quæ infamis & ignominiosa missio ha-
bebat & erat. Neq; verò altera lectio mihi displicet,
quæ habet, exornet, quum talis gladiator maximo esset
spectaculis ornamento. Quòd si hic definiatur Veia-
nus vietus, malus & mollis gladiator, sicut Turnebus
annotat illum dedisse sibi missionem, armis Herculi
furtim dicatis, omnis similitudinis bonitas peribit,

nec ille tam libertatem, quàm miseræ vitæ salutem
videbitur populum rogare. Huc accedit præter dissi-
militudinem comparationis illud solenne victoris,
qui solet trophæum victoriæ statuere, sicut Romulus
dicitur fecisse victo Acrone Ceninenium roge, ut est
apud Plutarchum in ipsius vita. Seruus idem nota-
uit in versum Aeneid. 1. Antenor gen'i & nomen deat ar-
mag, fixit, & hunc locum citauit: finitâ, inquit, militiâ
siue gladiatorum templis arma suspendebant: ubi Ve-
ianus dicit pro Veianus &c. & fixit arma interpre-
tatur, securum esse. Ita quoque pugil En ellus victo-
riâ potitus contra Daretem antagonistam suum lo-
quitur, Aeneid.

— Hic victor castus artemq; repono

Item Aeneid. 9. v. 410.

— Si qua ipse meis venatibus auxi

Suspendue tholo, aut sacra ad fastigia fixi:

è cuius loci Seruiana expositione discite, quid tholus
sit. Omnes deniq; omnis ordinis & ætatis homines
arma professionis suæ, præsertim quum illis feliciter
vsi fuissent, in templis suspendebant idolis Deastro-
rum, quibus tanquam artis suæ tutoribus, præsidibus
& adiutoribus victoriæ, acceptam referebant suam fe-
licitatem, ut iam docuimus Ode 16. lib. 3. neque verò
est probandum, victum & mollem gladiato em vo-
luisse victa arma Herculi sacrari, qui gladiator & o-
mni corporis exercitationi creditus est præesse. Quid
enim hoc fuisset aliud nisi talibus anathematis illum
Deastrum mollietati suæ & inertie construere aucto-
rem, vel certè testem, quemadmodum Mars que itur
lib. 1. Epigramm Græc. cap. 7. ἀνταγωνιστῶν, ἀντιμαχῶν
ἀσπίδα conum non fractum, clypeum non cruentum, id est,
ἀχαιῶν χεῖρα sibi appendi.

Latet.] Cic. 4. in Verr. per aduerbium dicit: omnia
ita condita fuisse, atque ita ab dicitur latuisse videbantur. At i-
dem præpositionem addit Rhet. 1. in agris & in tectis
sylvætribus additos in vnum compulit. Ac paulò ali-
ter l. 7. ad Famil. abdere se in bibliothecam & in ieras. Sic
Ode 4. l. 1. ut hic loquutus est, cohortes abdidit oppidis. Sic
idem sæpè geminat abditus, penetralis, occultus &
retrusus. Extrema autem arena definitur crepido
circi, vnde gladiatores, vel libertatem vel salutem à
populo contendebant. Ex hac consuetudine timido-
rum & animolorum Cicero præfractum Milonis a-
nimum, quo iudices offendebantur, detorquet in lau-
dem fortitudinis, minorum collatione: Etenim si in
gladiatorij pugnis, & infini generis hominum conditione,
atque fortuna timidos & supplices, & ut vivere liceat, obse-
crantes etiam odisse solimus: fortes & animosos, & se vixit
ipsi morti offerentes seruare cupimus, eorumque nos magis mi-
seret, qui nostram miserordiam non requirunt, quam qui
illam efflagitant: quare hoc magis in fortissimis civibus sa-
cere debemus. Sed in extrema arena en ellipus præ-
positionis ab, vel ex arena extrema. Gallicè, Du bord
& bout de l'entour, ou lice ou parce. Præterea hæc vox
arena quum non densatur, ab ariditate deflectitur, ait
Varro: sed arena scriptum ab hærendo: prior sen-
tentia est melior Seruio in Aeneid. 1.

Est mihi.] Poeta non hic exprimit, à quo monea-
tur de genere pristini studij inutando. Credibile ta-
men est ex hoc Maronis in Silen. Cynthus aurem venit,
& admonuit, ἀναίερα τῶν ὀτρῶν, καὶ ἀποπαιδεσθῆναι, Apollinem
intelligi, quale dicitur fuisse dæmonium Socratis,
quod insueuerat ipsum monere de rebus gerendis
aurium vellicatione, quæ memoriæ sunt consecratae:
vel etiam ipsius rationem & consiliū: quod ab aliquo
Philosopho & monitore accep. rat: ne ad exemplum
gladiatoris iam fracti & debilitati & equi fatigati se

regum, omne de vniuersis dicimus, vt omne auditorium, id est vniuersa auditoria, ergo hic tota, id est, omnia. Alibi contra: omnemq; reuerti per Troiam, id est totam, vt Ode vltim. lib.3. Non omnis moriar, quæ est imitatio Græca. Sic enim Homerus Iliad.9.

... πᾶς δὲ χαμάζε

Κάππεσον ἐὶ λιοῖσι, νέου φοίνι φαινόμ.

Totus humi decidit in pulueres, modò puniceo colore splendens. Item Sophocl. in Aiace: λυπη πᾶς ἐδύλεται λυπη, graui dolore exagitatatus est totus. Item Theocrit. eidyll. 10. 7. vbi caprarius consequitur de Amaryllidis duritia, τὸ πᾶρ λίθος, o Amaryllis, tu tota es lapidea, id est, inflexibilis & inexorabilis. Sed voce totus Cic. sæpius vtitur Tusc. 1. Nos in contemplandis rebus percipiendisque totos ponemus. Postea in fin. 1. de Off. Totum se in cognitione & scientia collocaret: vel vt loquitur idem libro septimo ad Familiares Voluminum, Epistola tricesima tertia. mihi iudicatum est pristinam deponere personam ac me totum in literas abdere. Gall. Je me suis resolu de ne iouer plus mon premier personnage, ains de me retirer du toat en lieu secreet pour estudier: quod videtur Cic. exprimere pro Archia penitus se vni studio dedere.

Condo & compono. Verba sunt geminata cognata notionis, quibus opponuntur promere & proferre. Priori hanc Festus tribuit & coniunctionem & notionem, vt sit propriè in vnum & interiorem locum dare ad custodiam faciliorem, posterius aliter sumi, atque hic docuimus in Satyr.9. lib.1. ad verba, omnes composui.

Addictus. Græcè dicitur ἀδικήσιμος ὁμιλούσις ἐς ἑαυτὸν δικάσαντων. Nusquam ferè alibi reperias hoc verbum cum infinito, nisi per hellenismum huic Poetæ valde familiarem: neque ego dicere ausim, id addictus sum timore confiteri, pro, ad confitendum. Quemadmodum loquitur Sallust. in Cat. Quum ad iurandum populares sui sceleris conscios addiceret, licet quidam hic, adigeret, suspicentur legendum. Epod. autem in 17. dixit addictum feris, pro, deuotum & destinatum.

Iurare in verba. Sic est loquutus Epod. 15. in verba iurabas mea id est, obstringebas te religioe iurandi, vt 16. iuremus in hac Senec. l. 2. c. 1. de clement. o vocem in concionem omnium mortalium mittendam, in cuius verba Principes Regesque iurent. &c. Pro his diceret Orator, nulli Philosophorum familiarie priuatim me addixi, & obstrinxi iureiurando, quod Galli exprimunt, Je ne me suis point donné & rendu subiect pax iurement de suivre l'opinion d'aucune secte de philosophes.

Magistri. Hæc vox videtur Festo significare eum, qui aliquid magis cæteris possit, cuius prior pars coniunctionis τὸ magis inclinatur à Græco μαγιστρός: quam nonnulli putant, illam declinatam à μαγιστρός vel μαγιστρός & hanc à μάγος, vt σοφός.

Agiles. Agilis dicitur, qui se celeriter agit ad quiduis prompto alacrique animo faciendū: huiusmodi Græcè videtur dici ἀγύρ ἀραστήριος, τὰχὺς, ἀσπίτος, σφοδρὸς ἢ συνίτιος πρὸς τὸ ποιεῖν, & geminatur cum gnauo, & opponitur vtrique remissus, vt huius l. Epist. 18.

Oderunt hilarem tristes, tristemq; iocosi:

Sedatum celeres, agilemq; gnauumq; remissi.

Agilitas autè hic tribuitur Stoicis, Peripateticis, & Academicis, propter ipsorum placita & bonorum diuisionem, ciuiliūque negotiorum tractationem, & quum virtus sit semper honestè actiua. Quædam tamen Stoicorum axiomata sæpè improbat, vt hoc de peccatorum & poenarum æqualitate.

Custos rigidus. Sic C. Manlius dicitur administrator & satelles audaciæ Catilinarie, & illud Græcè αὐτονομὸς ἢ σφοδρὸς ἀποφάτος, qui vrget, nihilq; remittit de con-

tentione virium ad virtutem tuendam.

Furim. Ex hoc facile perspicitur obscenitas Epicureæ sectæ, quum Poeta se dicit clanculum (Gall. ala de robore) à Stoicis, tanquam ab hostibus iuratis voluptatis, infamiæ metu desciscere ad Aristippum & ad Epicureos, qui illum, vt summum hominis bonum, libenter amplexarentur.

Et mihi. Praxis huius sententiæ percipitur, ac ex eo intelligitur, quod Cic. scribit Epist. 26. l. 9. ad Fam. de ipso, nec Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, quum esset obiectum habere cum Laide: habeo, inquit, non habeo à Laide: Græcè hoc melius ex Athen. l. 12. & 13. & Clemente Alexan. Εχὼ Λαίδα, ἢ ἢν ἔχομαι ὄν' ἀδύτη. Sed non admodum hic interest ad sensum, vtrum legas submittere an subiungere, qui duplex statuitur. Nam vel ad eos accommodatur, qui disciplinā vel instituto Epicureorum instructi, nulli rei parcunt ad voluptates perfrendas, quales sunt αὐτοὶ ἢ ἀπαρῶντοι, consumtores & nepotes: qui suis ἀπειθῶς abutuntur fortunis πρὸς ἡδονὴν, vel ad eos, qui summā sibi permittunt licentiā quodlibet vitæ genus sequendi, quemlibet cultum liberè fumendi, & vicissim ab illo intrepidè & inuerecundè desistendi. Atqui Crassus, de Orat. quum docuisset, eloquentiam cum philosophia coniungendam, & vidisset varias Philosophorū esse sectas, paulò constantius Horat. tandem statuit, philosophiam Peripateticorum & Academicorū ad vsum forensem multò esse accommodatiorem: ideoq; illam seporillimè sequurum: vnde tu Aristippi, præter vitam ipsi à Diog. Laertio descriptam, sectam cognosces: Tum, inquit, illa ab Aristippo, quem illa magis voluptaria disputationes delectarunt, Cyrenaica philosophia manauit. Hic tamen nõ aperius fuit contentor Deorum, vt Epicurus. ideoque non obscure Poeta se indicat illius imitatore: adde, quod Ælianus de eo scribit: curas rerum præteritarum abijciebat: futurarum metu non cruciabatur: solis præsentibus oblectabatur; si ex animi sententia cessissent: si contra, casum forti & cello animo ferebat: quæ denique aderant, illi satis erant: quæ deerant, minimè desiderabat. Itaq; sese solebat ad omnia accommodare, & hac vitæ consuetudine gratus fuit Aulæ Siciuæ Platonis ætate: quod aliter Diogeni Cynico creditur accidisse. Idem lib. 1. de Off. atqui ab Aristippo Cyrenaisi, atq; Aunicerij nominati, omne bonum in voluptate posuerūt. Hic certe Cyrenaicus Philosophus sententiam de voluptate falso detorsit e disputationib; præceptoris sui Socratis. Nam quum Socrates in his Dialogis Platonis, Gorgia, Philebo, Phædro, Protagora, Symposio laudat voluptatem, puræ & honestæ animi voluptati decernitur laudatio, non foedæ & obscenæ, quæ est peccudum, & ad corpus solum attinet: Epicurei autem, qui ab hoc fluxisse creduntur, voluptatem quidem animi defendere vni sunt: sed dubiè & incòstanter, quum ad vitæ felicitatem etiam corporis voluptatem pertinere interdum iudicauerint: quo spectat illa in Epicurum Cic. sententia p Sextio: Sapientem omnia sua causâ facere, Remp. capessere hominem bene sanum non oportere: cui Cato Stoicus l. 3. de Fin. relittit: Quum autem ad tuendos conseruandisque homines hominum naturam esse videamus, consentaneum est huic naturæ, vt sapiens velit gerere & administrare Remp.

Vt nox longa. Sic Hero Leandro:

Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt.

Animus enim amantis solet esse impatientissim; more quamuis breuissimæ, sicut ex Act. 2. Sc. 2. He aut. cognoscit de Clinia morâ Antiphilæ impatienter ferente.

Mentitur amica. Hoc expertus, vt fuit Satyr. 5. lib. 1. dicit apertè.

Hic ego mendacem stultissimus vsq; puellam
Ad mediam noctem exspecto.

Est autem mentiri Nigidio, fallere, quantum in se est
alterum : sed mendacium dicere, est se ipsum falli, nec
alterum, quantum in se est, fallere, vt prius sit im-
probi, potterius imprudentis.

Pupillus.] Qui possunt definiri, οἱ παῖδες ἑσθρανοὶ λέγ-
αῖντο τῶν ἐπιτροποῦντων δέοντα εἰς τὸν ἑαυτῶν λόγον τὸ πα-
τρὸς κτεῖναι φιλανθῶς, id est, pueri parentibus orbiati & im-
puberes, qui tutoribus indigent ad conseruationem sui rerum-
que suarum.

Ingrata.] Hoc epithetum fuit explicatum Gram. O-
des 10. lib. 3.

Que morantur spem, &c.] Id est, quæ retardant spem
& consilium, id est propositum Philosophiæ studium.

Agenti gnauiter.] Pro quo Cicero dicit, gnauiter &
ignauè facere aliquid, contrario tamen sensu, vt Epist.
1. lib. 2. dicitur. Deflectunt quidam Grammatici τὸ
gnauus à velocitate nauium, vt Donat. Eunuch. Act. 1.
Scen. 1. neque perficies gnauiter. A nauis, inquit, ductum à
qua in alto nullum dixerforium est, id est, per fugium pe-
riculi, ideoque animi magnitudine ibi opus est: sed a-
lij à gnauis, quod Festus docet valere, narrationem
exponere: de quo Iosephus Scal. è glossis profert *gna-
ritur*, quod interpretatur γνωρίζεται, patet & innotescit.
Prior etymy ratio mihi potior videtur. De voce ele-
menti dictum est Satyr. 1. lib. 1.

Non possis.] Ellipsis est hic coniunctionis discretiue:
quamuis non possit aliquis tam acutè videre, quam
Lynceus, non tamen negliget suæ lippitudini colly-
ria & medicinam parare : hoc quoque expertus fecit
Satyr. 5. lib. 1.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere.

& 3. eiusdem lib.

Quum tua peruideas oculis mala lippus inunctis.

Vbi ratio vocis collyrium reddita est : nunc addo eam
ἀλλυγοειῶς accipi cap. 3. vers. 18. Apocalyp. λέγει ἡ κοινὴ
οὐ ἐγγύσιον τὸς ὀφθαλμοὺς σου, ἵνα βλέπῃς, & collyrio illine oculo-
los tuos, vt cernas: id est, luce Spiritus sancti illumina-
mentem tuam ad emendationem vitiorum tuorum.
De lynceo autem licet aliquid atrigerim Sat. 2. l. 1. hæc
tamen præterea addam: Lynceus, sicut e. l. 2. c. 17. Plin.
hiltoriae natu scimus, acie oculorum omnibus mortalibus
antecellunt, vnde Aristoph. in Pluto.

Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ἑξῆς τερῶν τὸ Λύγκεως,
Faxo vt videas vel ipso Lynceo acutiùs.

Talis oculorum perspicacitas dicitur in Lynce ferâ
inesse: sed hic Lynceus & eius frater Idas ex patre A-
phareo fuerunt ex Argonautis, vt Apollon. memorat
1. Argon.

Οἱτ' Αφαρτιῶσαι Λυγισὸς ἢ ἰσπερβίος Ἰδας,
Ἀρήνθειν ἔβαν μεγαλῶν πηδὶ θαρσιέες ἀλλή
Ἀμφότεροι. Λυγισὸς ἢ ἑξυτάτοις ἐνὶ κρο-
ομμασι, εἰ ἑτέρου γε πέλει κλέος, ἀνέρα ἑάνου,
Ἐνδλίως καὶ νέρβι κατὰ χθονὸς αὐγάσειδαι.
Apharetiada Lynceus, & prauatidus Idas,
Arenâ vrbe venerunt ingenti robore freti,
Maximè ambo. Lynceus quidem, si vera est fama, eum
virum.

Intra terram oculis penetrare acutissimis oculis instru-
ctus erat.

Veritas autem tam acutissimi visus spectanda est ex
acie metis, cuius sagacitate creditur fodinas metallo-
rum, auri, argenti, aris, hominibus indicasse: istud est
abditissima terræ loca oculis penetrare, καὶ μεταλλῶν,
τῶν ἐστὶ σπυδαίως ὀρυμνάσαι ἀλλοῦ μετ' ἄλλου, i. studiosè

scrutari aliud pōst aliud: vnde vox latina metallū nomi-
nata est: quod Plin. l. 3. cap. 7. scribit, verisimiliorem
Eustathio afferens notationem, vbicunq; argenti vna
inuenta vena est, non procul inuenitur alia. hoc quidem & in
omni ferè materia cernitur: vnde Græci μέταλλα videntur di-
xisse. & quid apud inferos fiat, oculis peruidere. Lucun-
da est tamen fabula, & ad vsū humanum valdè ac-
commodata, quemadmodum iam in citata Satyr. Cic.
dicitur vsurpasse: Quis est tam Lynceus, qui in tantis tene-
bris nihil offendat, nusquam incurrat?

Contendere.] Est hic ellipsis τὸ tantum, vt sit: non
possis tantum contendere oculis, quantum Lynceus:
non iccirco tamen, &c. qualem relationem quantita-
tis sic plenè Hom. lib. Odyss. 7. sub finem exprimit:
Τὸσον ἀπὸ πτόλιος, ὅσον τε γέγωνε βοῆσας. i.

Tanto ab vrbe intervallo, quanto clamor ipsius exaudi-
ri posset.

Sic quoque Cic. lib. 1. Epist. 9. ad Lentul. tantum
contendere in Republica, quantum probare ciuibz tui possis.
De varia autem huius verbi syntaxi non admodum
est laborandum: quum plerisq; in locis vtrumq; in ea-
dem significatione reperiat. Contendere neruos &
neruis, vires & viribus, vt alter casus sit instrumenti,
alter actionis, qualis est ille: Tantâ cōtendam voce, vt po-
pulus Romanus hæc exaudiat.

Lippus.] Græci in huiusmodi adiectiuis adhibent
participium, & hoc si reddunt, ὁρ λάμπος, & Latini, si
lippus sis: Lippus autem est Plinio gramiosus, & lippi-
tudo gramia, Græcis verò λήμη καὶ γλήμη, morbus e cor-
pia fluentis pituitæ, sicut ὀφθαλμία ex inflammatione
membranarum ocularium, quorum remedia dicun-
tūr collyria.

Desperes membra.] Præter hunc casum habet etiam
interdum alios hoc verbum, vt desperare saluti, & de
salute, sæpè dicit a bonis Latinitatis auctoribus com-
periamus.

Prohibere.] Vstratissima est hæc syntaxis Ciceroni
& Cæsari, prohibuit me transitu. Vix autem dixerim,
ac ne quidem, prohibuit mihi transitum. Præponitur
aliquando à vel ab, interdum etiam infinitam. Est i-
gitur prohibere corp⁹ chiragrâ, illud defendere ab ar-
ticulari dolore. τὸ λωλόμεν est notiois & syntaxews
eiusdem Act. Apost. c. 27. v. 43. ἐνώλωνον αὐτὸς βολήμα-
τος, Centurio prohibuit eos tali consilio. Demost. 1. Olynth.
τίς αὐτὸν λελύσει δασυρο βαδίζων: quis eum factâ in Atticam ir-
ruptione prohibebit?

Hic autem nodosa, valet articularis, vel in ipsis articu-
lis & iuncturis membrorum insidens, & ita propriè su-
mitur: aliter Satyr. 3. l. 2. dicitur *sonerator Cicuta nodosus*,
pro scrupuloso, diligenti, cauto, difficili in admittendis
sponlionibus & obligationibus.

Chiragra.] Relationem huius vocis repete à Gram-
maticis Sat. 7. l. 2. Hic autem Glycon, quia valentif-
simis & firmissimis membris fuit, athleta potius aut
pugil, quàm gladiator, creditur fuisse.

Est quadam.] Est debet sumi impersonaliter, p. licet,
datur, conceditur, vt est pro ἔστι, ad certū aliquem fi-
nem tendendi potestas sit, quum non licet longius p-
gredi. Similia hæc coniuncta, quatenus, cātenus, halte-
nus progredi, arguunt meliùs legendum quadam tenus.

Feruet.] Varro lib. 5. de ling. Latina scribit feruere
à sonitu & motu bullientis aquæ dici: ideoque Cice.
in orat pro Quintio vtrumque notat hac geminatio-
ne verborum in depingenda Sex. Neuij auaritia, quem
vsque eò feruere ac ferri auaritiâ dicit, vt de suis commo-
nibus nolis aliquam partem amittere. Pro eodem Cic. 3.
de Fin. dicit ardet auaritia: quo modo Græci notant
ζειν

ζοίεν δια τῶν τῆς ονοματοποιίας, à sono literæ ζῶς ἀφ' ἧς ζέει καὶ μορμύρει ὕδωρ, ut spuma fervet, aqua murmurat: de quo lege Eustath. in vers. 361. & 365. Iliad. φ. simili est huic onomatopœia in verbo de stridore ac sono quem edit ferrum candens, dum exstinguitur in aqua, aut piscis, dum frigitur in sartagine.

Avaritia.] Grammatici deflectunt hanc vocem ab avido, quam avidus sæpè in laude usurpetur, avarus contra semper in vitio: hujus autem inclinationis Agellius fuit assertor Od. 2. lib. 2. in Nigidium.

Pectus.] Hæc pars corporis circumscribitur, suprâ gulâ & clavibus, & infrâ osse xiphoidæ & epigrastrico. utrinque costis & mammis: ac quibusdam dici putatur à compage vel pexu illarum partium, quasi pectus vel pexus, & soli homini esse latam, reliquis autem animantibus bestiis, avibus, piscibus carinata, aliis magis, aliis minus. Vox autem Græca huic respondens στήθος, videtur pauld angustius circumscribi à Galeno, dum στήθος μετὰ μαστοῦ, tanquam diceret *pectus intermamillare* vocatur: item ab Aristotele, dum στήθος διαφύεις, *pectus mammis distinctum*. Eustathius in vers. Iliad. A. scribit de Achille,

ὡς φάτο, Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένετ' ἐνδὲ ὀήτορ
στῆθεσσι κασιόισι, διαίδιχα μερμήριζεν id est.

Sic fati: Pelide autem dolor exortus est atq; ipsi cor hirsutis in pectoribus sollicitè rem utramq; in partem versavit.

Physiognomonas ex Hirsutis & pilorum crebri- tate densis pectoribus conjicere hominum calliditatem & sagacitatem præter animos viriles. nam in λέξιον ut in δασύ, quæ densum sonant, prima utrobique syllaba λα & δα est ἐπιτακτικὴ ἢ ἰσχυρὴ ἀνεπιτηκτικὴ, quæ præfixa verbo ὄω ἢ ὄω auget vehementiam motionis & imitationis: quod aptissimè convenit motibus Achillis. Quidam στανόμῳσος στήθος appellant sed hoc propriè est os ex septem aliis ossiculis constructum, quibus totidem costæ inferuntur, unde totum pectus componitur. Hoc autem Isacius Tzerzes in Lycophronem deflectit πρὸς τὸ στήθον τῷ νόσῳ ἐνταῦθα ἐκεῖ γὰρ ἡ καρδία καὶ τὸ ζῶπικόν, ὅθεν ὁ νόσος τὰς δυνάμεις ἀρνεῖται, à soliditate mentis hic existente: nam illic cor est, vitalisq; facultas: unde mens vim suam haurit: quod Virg. videtur confirmare versu

Tum latebras anima pectus mucrone recludit. ubi Servius notat, *latebras anima*, definitio pectoris est. ὄσθραζ circumscribitur quidem à veteribus finibus colli & inguinum, sed a recentioribus medicis & Galeno describitur pars corporis collo subiecta & costis utrinque clausa ratio. a. vocis redditur πρὸς τὸ στήθον id est à saliendo & palpitando propter assiduum cordis motum, aut πρὸς τὸ δεινὸν ὄσθρον. i. propterea quod custodiat mentem, partem nostri divinam. Videretur fortassè quibusdam hujus vocis notio & explicatio non admodum utilis, nisi causam hic aperirem, cur illam adhibuerim. Illi ergo sciant, id à me propterea factum, quod viderem, passim tam apud Latinos, hanc corporis partem τροπικῶς sumi, cujus propria significatio, ut modificata, requirit necessariò talem circumscriptionem ad intelligentiam utriusque. Id autem planius appositis exemplis fiet adolescentibus. Ovidius propriè est loquutus 2. Metam.

Plangere nuda meis conabar pectora palmis. quod Homerus Iliad. 3. prius dixerat,

— χερσὶ δὲ πᾶσαι
στῆθεα πεπλήγοντο,

Manibus omnes pectora plangebant.

Sic huic στανόμῳσος στήθον, à Xenophonte usurpatur, eis στήθρα παίειν, *ferire pectus* quod compositè dicitur στανόμῳσος *pectus tundere*, pro quo etiam dicitur, κέπτεσαι τὰ μέτωπα, τὰ στήθρα, τὸν μηρὸν, *frontem, pectus femur, ferre*, & τὸ νεκρὸν κέπτεσαι, *plangere mortuum*: unde κόμοιο dicti sunt ejulatus & atroces lamentationes quæ sunt comites & indices acerbissimorum casuum. τροπικῶς autem hic ipse loquitur Epist. 4. libri hujus:

Non tu corpus eras sine pectore. id est sine animo, vel uno verbo, *excors*, ut Sophoc. in Antigone:

Οὗτο γὰρ ὁ παῖς καὶ διὰ στήθρον ἔχεν.

Sic enim te, onate mi, oportet animo cogitare.

Item Herodian. lib. 4. ἡ ἐμνήμη μνήμη ἐν τοῖς ὕμπεροις στήθροις ἐγκλείσται, *memoria illius in vestro pectore insidebit*. Ita Cic. 2. de Legib. *amicus amatur propter se toto pectore*, id est toto animo. Quod Græcè dicitur παντὶ θυμῷ, & à paroemiographis in proverbijs ponitur, & à Cicerone usurpatur lib. 12. ad famil. hanc cogitationem *toto pectore cogitemus*. Hic tamen posset explicari, omni studio & diligentia. Idem à Theologis effertur nominibus viscerum & cordis sed his postremis significantur μετῳνημικῶς teneri omnes atque materni affectus ut cap. 2. epist. ad Philip. εἴπω. σπλάγχα καὶ δικημοῖ, πνεύματι πρὸς χερσὶν id est *si qui charitatis inima sensus (unt vobis) explete meum gaudium*. Ita Virg. Eclogâ 1.

Quam nostro illius labatur pectore vultus. id est, decidat ex animo, & deleatur oblivione: ad extremum addam aliud ex Adelph. Act. 4. Scen. 4. *pectore consistere nihil consilij quit*. Vides ex his, quare ed adductus sum, ut ego putarim circumscriptionem pectoris necessariam esse ad notionem utriusque rei, ut quum pectus ex illa cognoscatur sedes, domicilium, ac velut capsula cordis & perturbationum, sicut sæpè significat Homero, quum ἦτορ ἐν στήθεσσι λέγει, dicit *cor in pectore*, μετῳνημικῶς pro his illic contentis sumatur.

Sunt verba & voces.] Placet quibusdam, ut hæc duo κατὰ ταυτὸτητα intelligantur. Illi fortassè hac causa, ut ita sentiant, impulsus sunt, quod utrumque sæpè à Latinis usurpetur pro integra sententia, quam Græci dicunt ἀξίωμα, Cic. enunciatum, vel pronunciatum, quod è singulis vocibus constat, quemadmodum multis apud Terentium interpretatur Donatus, è quibus hoc unum & alterum est Adelph. *Vetus quidem hoc verbum est communia esse amicorum inter se omnia, & alibi, Senes nimium sunt ad rem attenti*. Talibus sententijs, atque alijs multò salubrioribus referti sunt libri Philosophorum, undè depromenda sunt præcepta, & instituta rectè & honestè vivendi, quod ad humanam societatem & secundam Decalogi tabulam attinet. Tanti etiam Cicero fecit Philosophiæ præcepta lib. 5. *Tuscul.* sub initum post descriptam ipsius admirabilem efficientiam, *ut dicam unum bene & ex Philosophiæ præceptis actum existimaverit toti pene immortalitati anteponendum*. Ex hoc quidem oratoris dicto videtur esse, quod Posidonius Epistol. 78. apud Senecam dicit, *unus dies hominum eruditorum plus patet, quam imperiti longissima ætas*. Sed multò verius ac sanctius utroq; Rex & propheta David spiritu divino afflatus ante cecinerat Ps. 84. *Clypeus noster aspice, Deus, & intueri faciem sancti tui: Quia melior est dies unus in atrijs tuis, quam mille (nempe alii extra ecclesiam inter impios & profanos consumpti, etiamsi apud eos voluptatis*

de deliciarum plena mihi suppeterent omnia) Ele-
gi limen tenendum in domo dei mei potius, quam habi-
saculum in tabernaculis impietatis. In Eum autem lo-
cū nemo sine fructu consulit doctas Henrici Molleri
prælectiones. Laertius lib. 6. scribit Diogenem Cy-
nicum sic cuidam respondisse, qui se diceret non
esse ad Philosophiam idoneum. Quid ergo tu vivis, si
nulla est tibi bene vivendi cura? quasi diceret, in-
dignus est vitā, quisquis talis est. Alii malunt hæc
translatè sumi pro carminibus, quibus aliquando
Medici velut incantantes, morbos animorum, id
est, perturbationes depulerunt, vel certè mitigā-
runt, qualem extitisse Aesculapium scribit Pindarus
vid. γ. ΓΑ. Hic autem locus videtur depromptus ex
Hippolyto coronato Euripidis.

Νοσῶσα δ' εἰ πῶς τὴν νόσον κατὰς ἑρέφῃ
Εἰσὶν δ' ἐπιφθὰ καὶ λόγοι θελητήριον.
Φανίσεται π τῆς δὲ φάρμακον νόσον.

Ubi nutrix admonet Phædrā de lenienda i-
pſius infania ob amorem in privignum vi cantio-
num & sermonum quorundam, sic: *Tu agrotans
maturè tandem morbum depelle: sunt cantiones &
verba demulcentia, quæ remedio possunt esse huic
morbo.* Hunc quidem nobis locum M. Ant. Mure-
tus indicavit, sed hoc interest, quod Flaccus *διὰ τῆς
προπῆς* loquutus sit de præceptis & institutis philo-
sophiæ: Euripides autem *διὰ τῆς ἰδύτητος*, de magi-
cis incantationibus: sic Cato in dialogo de Sene-
ctute *συνεδοχμῶς* loquitur: *quæ enim vox potest esse
contemptior, quàm illa Milonis Crotoniatae, pro, quæ
sententia potest esse abjectior hac: at mei quidem la-
ceri jam mortui sunt.* Præter alia tamen topica re-
media, malo equidem sensum de salutaribus Philo-
sophiæ præceptis (quanquam non ignoro Davi-
dem, vexatum ab immundo spiritu Musica leniisse
Saulē, atque illud, *τὴν λύπην κληΐδου, καὶ θέλγαναι
αὐλοῖς τε καὶ ἡδυσφωνίαις, dolorem demulceri ac leniri ti-
bis, vocisque suavitate*) malo, inquam accipere de
præceptis, quo animis malè affectis suppeditant
medicinam, his præsertim, qui ipsam philosophiam
colunt & ab ea vicissim, illiprius contaminati,
expiantur. Sunt præterea, qui τὸ *verba referant ad
præceptores mutos, qui scriptis mandabant conti-
nuam doctrinam morum, atque τὸ voces ad eandem
docentes vivā voce. Verbum autem Grammatici
ab aere verberato, vel à veritate, quæ semper ex o-
re promenda est, dici ut vocem, qui sonus est è pul-
monibus per asperam arteriam erumpens, πνεῦμα τὸ
βοῶν, vel à vocando.*

Hunc dolorem, &c.] Pro hunc, è regulis Gram-
maticorum dicendum esset: *istum*, quia *iste*, non hic
usurpatur in rebus quæ ad personam secundam per-
tinēt; quod fortassis Poetis cōcederent suā præceptio-
nem tuendam, nisi Cic. qui pluris faciendus est, quàm
tales regulæ, sic loquutus inveniretur. Sic enim il-
le Epist. 25. lib. 10. ad familiarem Furnium: *ne quid
hæc ambitiosa festinatio imminuat ejus gloria, quam
consequuti sumus, pro ista, id est, tua.*

Deponere magnam partem morbi, &c.] Hoc potu-
isset enunciari more Cic. Epist. 15. lib. 9. *res has ma-
gnam partem relinquere*, pro, magna ex parte. &
Cæs. lib. 4. bell. Gall. *maximam partem lacte & pe-
core vivunt*, Lucretius lib. 3.

Non minimam partem mortis formidine aluntur.
sic hoc loco, morbum deponere magnam partem.

Recreate.] Simplex *creo* volunt nonnulli deflecti
à carne: verum proprior videtur originatio à Græco
κρεας, ut sit quasi carnem inducere & gignere, & re-

create, velut illam amissam restituere, qualis nota-
tio, ut τὸν κρεας, est observata in verbo *crecere* Oda
16. lib. 3. quod Græci videntur exprimere verbo *ἀ-
ναζωπυρεῖν*, diverso tamen etymo & interpretatione,
*ὅτι ἀναζωπυρεῖν, quod reuiuiscere facit, vel ad verbum
retardescere, & quod erat jam semi extinctum, ex-
fulcitare.*

Iracundus.] Quid hic ab irato discrepet, vide finem
Grammaticorum in 3. Od lib. 1.

Nemo adeo ferus.] Libet jam contra hanc do-
ctrinæ assertionem quæ dicuntur homines fieri me-
liores, proferre dubitationes hujus Poetæ & aliorum:
quarum jam una citata est in in Dialect. altera
est Sat. 4. lib. 1.

—fortassis & isthinc.

Largiter abstulerit longa ætas, liber amicis
Consilium proprium.

Hæc tertia est alleveratio, ubi ipsemet prædicat,
se ibidem integrum & putum à vitiis hortatu pa-
tris sui factum:

—ex his ego sanus ab illis.

Pernicem quæcumq; ferunt, mediocribus
& queis

Ignoscas, vitiis teneor. —

Non aliter secum diffidet Theognis in hac re, cu-
jus locum proferam, primum pro doctrina, quam
Plato prius, quàm nos assumit in Menone agitans
hanc quæstionem:

Ἐδῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐδῶν μαθήσεται, ἢ κακοῖς
Συμμιχθῆς, ἀπολείς καὶ τὸν ἐόντι νόον.
Bona enim discis à bonis, quod si mixtas
malis
Fueris, perdes etiam presentem tuam men-
tem.

Ita Theognis monet amicum Cynnum de consue-
tudine bonorum observanda & colenda, sed malo-
rum fugienda: in eodem tamen libello morbos ani-
mi docet esse insanabiles, ἀνίατος, immedicabiles.

Φύσει καὶ πρῶται ῥῶν βρότον, ἢ φρένας ἐδῶν
Ἐβλήμιν ἀδείς πῶ τῆτο γ' ἐπαφράστο,
Ὅπως σῶσθρον ἔδθηκε τὸν ἀφρονά καὶ κελὸν ἐδῶ
λόν.
Εἰ δ' Ἀσκληπιάδου τῆτο γ' ἐδῶκε Θεός
Ἰάδαι κακοτήτα, καὶ ἀπρηγὰς φρένας ἀνδρῶν,
Πολλοὺς ἀν' ἰαίδου καὶ μεγάλου ἐρερον.

Facilius est procreare & alere hominem, quam men-
tem bonam

Indere: nemo dum excogitavit, quemadmodum
Prudentem ex imprudente efficiat, & bonum ex
malo.

Quod si Deus largitus esset Asclepiadis,
Ut mederi possent vitio & duris mentibus hominum
Multam & magnam mercedem tulissent.

Hic quidem certè non tam accusabo Poetarum
inconstantiam, quàm illorum ignorationem misera-
bor: quos lates, & vitiosa propages primorum
hominum, heu nimis fecunda, planè latuit: quæ ad
omnes omnino ipsorum posteros propagata sit. Ita-
que diligentem & assiduam per totam vitam requi-
rit culturam.

Adeo ferus.] Ferus, ut fera, inclinant ab Aeolica
voce φῆρ, φῆρς ubi notatio mutat quantitatem, ut ali-
às e Platone monui: pro qua communiter dicitur
θῆρ, φῆρς, ac peculiariter de leone κατ' ἐξοχλήν, ἀπὸ τῆ
δῶς ὄρεται, teste Hesychio, ab impetu celeriter ac ra-
ptim faciendo: alii volunt dici θῆρ, quasi φθῆρ, ab infe-
stando. Ferus autem est Nonio sævus, ut ferox, for-
tis. Ode, 15. l. vide i. Quidam existimant hæc duo fe-
rum esse

vum esse & mitescere non rectè oppositione sese affi-
cere: rectè quidem *ferus* & *mansuetus*, ut *mitis* &
acerbus: reperitur tamen apud Virgilium.

-----*fructusque feros mollite colendo.*

Nempe, ne sylvescant, ubi *ferus* & *mollis*, quod idem
est, atque *mitis*, rectè opponuntur. Græci pro *mitescere*
dicunt quidem ἐπιεικὲς ἢ ἐπιεικῶς ἔχειν proprie,
sed τροπιὸς ἡμερῶν καὶ πρᾶξι δόξα & quem ἀγχιος
χόλος αἰεὶ is dicitur ἀγχιόδου. Prudenter quidem
certè Joseph. Scaliger observavit hæc Poeta: oppo-
sita pulchrè respicere ad locum Theophrasti l. 3. 1509.
Καὶ τοὶ φησὶν, ἵππων ἅπαν καὶ ἀγχιος καὶ ἡμερῶν εἶναι καὶ θεο-
πρόδομον μὲν, ἡμερῶν μὴ θεοπρόδομον, δὲ ἀγχιος. *verum*
Hippon ait, quidvis est ferus & mansuetum esse hoc
quidem culturâ tale fieri: alterum autem ejusdem de-
fectu fit, quale dicitur in lib. 6. Varr. de Ling. Lat.
Huc adde quosdam legere, pro, ut non mitescere qui
non mitescere possit: Pro hoc, *commodet aurem*, dixit
Satir. 1. l. 1. *votis ut prebeat aurem*, πρὸς ἐκεῖνοίς ἀκούσι
κῶς ἐν ἔχοις, ἢ τὰ ὅσα παρέχοι ἀκούσι. Pro quo *quævis* di-
cit Propert. l. 1. Eleg. 1. *monitis advertere aurem*.

Virtus.] Fabius Quintil. l. 9. c. 3. addubitat, cui
vitio hoc figuræ genus tribuendum sit neque vidit
Hellenismum esse ex hoc apophthegmate Cleobuli:
ἀρετὴς οὐκ εἶναι ἐστὶ κακίαν μισεῖν, proprium est virtutis & ipsi
innatè vitium odisse, vel: ἢ μὲν ἀρετῆς τὸ μισεῖν τὸ κακόν,
πρὸς δὲ τὸ ἀγαθόν *virtus est odisse malum, & bonum*
expectere: ubi Poeta videtur legisse φέρειν ἀπὸ τῶ μί-
σεῖν. Hanc definiendi rationem per infinitum imita-
tus est Lucilius, ut potes videre è loco Lactantii su-
prà in Dialecticis citato.

Stultitia caruisse.] Quum stultitia sit Tul. l. 3. denat.
Deor. majus malum consensu omnium Philosopho-
rū. si omnia mala fortunæ & corporis ex altera parte
ponantur, summū bonū assequetur, qui illà caruerit.
Rectè quidem meo judicio Hebræi unâ voce כספי
stultitiam & divitem nominarunt: quod nihil sit stul-
ticius ac miserius & dissolutius divite, suis præsertim
divitiis confidente, & tuendis augendisque invigila-
nte. Censuræ est propriè æstimatione facultatum & e-
numeratio bonorum, ut jam definitum fuit Ode. 15.
lib. 2. undè censuram agere est, quod Galli dicunt,
vailler les biens par declaration, pro quo & verbo cen-
sere, Græci dicunt τιμῆσαι καὶ τιμᾶσαι, æstimationem
& æstimati. Hinc homo nullius census vel sine cen-
su, id est, sine fortunis & bonis.

Vides.] Id est, tu prospicis & animadvertis, sen-
tis ac denique experiris, quanto labore animi & cor-
poris tibi opus sit, ne à populo repellaris, Gal. tu scas
is bien & cognois avec quel travail d'esprit & de corpe
tu te gardes d'estre pruni & refuse à la poursuite des es-
tatz. Utilitatissima est vis hujus verbi Ciceroni, ut
Epist. 11. lib. 2. ad Famil. In quo prima illa consolatio
est *vidisse me plus: quam ceteros*. Idem Epist. 2. lib. 9.
re enim ipse, qui & me & alios prudentiâ vincis, omnia
credo vidisti, nihil omnino te fefellit. Hujusmodi sunt
infinita, quæ prætereo, tantum addam inde aciem
mentis, animi, ingenii dici.

Turpem repulsam.] De ijs, qui turpiter à petitis ma-
gistratibus repelluntur, vide Cic. in Orat. de Aru-
picum Resp. & certè turpitudine illa proficiscitur ab
iniquis artibus petitionis. Pro hoc Cic. lib. 3. Epist.
2. dicit, *formido τὸ ἀπόσδιγμα*, id est, spei frustratio-
nem & infelicem successum timeo.

Devites.] Est quidem prudentis impudentia mala
antè, quam irruant, devitare, sed qui in ea se qua-
dam habendi siti conjicit, temerarius est & insanit.

Ante mercator ellipsis quoque est τὸ μοεῖν ὁμοιωματι-
κῶ, tanquam mercator esset, ne quis putet aversionem
sermonis à Mæcenate ad Mercatorem, ut jam paul-
lò antè fuit annotatum ad verba: *non possis oculo*.
Pro *impiger* dixit Od. 15. l. 1. *Non piger auriga*, & lib. 3.
Non piger Appulus.

Curris.] Ut hæc sententia videatur ex antecedente
pendere, hoc supplendum est post *vides*, quanto do-
lore devites, &c. nempe quum curris ad Indos. Sic Cat-
ullus loquitur in Epigrammate ad Furium & Aure-
lium: *sive in extremos penetravit Indos*. Valet igitur
ad ultimas Indiae regionis oras, id est, longissimè
quod Persius imitatus dixit Sat. 6.

Vnde animam lucro, mercare, atq; excute solers
Omne latius mundi, ne sit præstantior alter.
ut citatum est quoque Sat. 1. lib. 1. ita Plautus in Pseu-
dolo: *Ego in hoc triduo, ut terrâ aut mari aliunde ex-*
solvam id argentum tibi, vide plura in proverbio, aut
terrâ aut mari. Porphyrio scribit Horatium mutua-
tum hanc sententiam à Theonignide, quæ est hu-
jusmodi:

Χρὴ γδ ὁμοῖς ἐπὶ γλῶττι καὶ δ' ἔρα νότα θαλάσσης
Διέειδαι χαλεπῆς Κύβερς, λύσον πενήσι.

Præcedenti disticho Theognis dixerat hominem
propter nimiam rerum tenuitatem τὸν μὴ πρακτικὸν
καὶ ἀφρονον εἶναι: *facultate agendi præclarâ privatum, &*
mutuum esse, eam ob rem.

Oportet & per terram & per lata dorsa maris
Quædere solutionem moleste egestatis, o Cyrne.
Idem effertur, ὁδὸν πόντον καὶ ἐπιχθονα ἀγortes per mare
& per terram vagantes: sed hoc Demosthenes enun-
ciat per κατὰ τὴν γλῶττι κατὰ θάλατταν, idem pro Cte-
siphonte ἐν γῆ καὶ θαλάσση.

Per ignes.] Quod Ode. 16. l. 2. redarguit.
Quid terras alio calentes,
Sole mutanus?

Ita quidam propriè hoc sumunt de periculis æstus
furentis sub zona torrida, quæ mercatores non sine
vitæ discrimine infano divitiarum amore solent ad-
ire, qui mihi sensus melior videtur, qualis est Sat. 1. l.
1. ad verba:

-----*Quum te neq; fervidus æstus*

Demoveat lucro, neq; hyems, ignis, mare, ferrum
Nil obstat tibi, dum ne sit ditior alter.

ὄστε μὲν αἰεὶ τὸ νόμιμος, αἶος τε δουκὲν ἀκούσθαι καὶ σφοδρὸς,
ταχύς τε καὶ ἀπίεργος. ut ad hoc possis jure videri mi-
nimè segnis, sed vehemens, celer & intrepidus. Ode
præterea 24. lib. 3. tractum huic adversum adjungit,
ejusdem reprehensionis causâ:

-----*Si neq; fervidis*

Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus
Durataq; solo nives
Mercatorem abigunt.

Odetamen 14. l. 4. τροπιὸς dixit:
Equum frementem mittere per ignes.
Sed de paupertate & mendicitate vide, quod est co-
piosè annotatum in Od. 2. l. 3.

Cures.] Pro hoc Terent: dicit Act. 5. Scen. 3. And.
vers. 28. *Hoc modo te obsecro, ut ne credas à me allega-
tum hunc senem, id est, subornatum, & Cic. apposi-
& ibidem Act. 2. Scen. 1. v. 19. ubi Donat. interpreta-
tur etiam Græcè, ἢ αὐτὸν. Item Eun. Scen. 5. Act. 4.
ulciscar, ut ne impune in nos illuseris, ubi Donat. ut
ne, interpretatur, ut non: sic hoc loco, ne cures, pro ut
non cures, id est, ut curam abijcias eorum, quæ & c.*

Discere & audire.] Hic disciplina præponitur
auditioni κατὰ τὴν ὑπερολογίαν. Non dissimilis est huic
bb 4 Illocra.

Ifocratis consilium ad Dæmonicum è genere comparatorum minorum. Μη χαλοκει μακρον πορδεδου δ' δον παρς τις διδασκειν τι χρησιμον επαγγελουμιν. αιδου δ' τις μιν εμπορος τηλικαυτα πελαγη διαπερην ενκατα παειω πιπσαι τιμ υπαρχουσαν υσιαν, τις δε νεωτερος μηδε τις χη γλυπορειας υπομινειν επι τω βελτιω κατασκευαι τιμ εαυτων διανοιαν: nec te pigeat longum iter conficere ad audiendos professores rerum profuturarum. Turpe enim est, mercatores tam vasta percurrere maria rei familiaris augenda gratia, & adolescentes impatientes esse terrestris professionis ut melius suam informant mentes. Facit certè hic locus, ut τὸ mercator à notione communi omnis negotionis restringam συναρδολογικῶς ad empiricam ὁ δ' εμπροσθ' ἀπο τῆ πόρε ἢ τῆς πορείας διὰ τῆ ὕδατ' λέγεται κυρίως.

Compita.] De his revise notas in 5. Satyr. lib. 2. Quid autem sit pagus & unde dicatur, revise notas Gram. in oden, 13. lib. 2.

Pugnax.] Id est, habilis & aptus ad pugnandum in ludis compitalitiis & paganis, Gallic. *aspre & adroit aux combats & joustes, qui se font par les villages & carre fours.* Dicitur autem hoc Græcè per μάχη, utrumque tam de rebus, quàm de personis. Syntaxis præterea est apud Cic. noluit esse pugna contra senatorem, & geminatum reperio cum vehemens, contentiosus & lacertosus.

Coronari contemnat.] Orator diceret contemnat coronam Olympiacam ut annotatum fuit in Oden. 1. lib. 1. ad verba: *nec spernit demere.* Ratio autem verbi coronari cognosci potest ex inclinatu vocis coronam in Od. 7. l. 1.

Olympia.] De ludis Olympicis repete quod annotatum est in Gram. Sat. 1. lib. 1. Numero autem multitudinis Olympia, orum pro illis certaminibus Olympicis, quæ Græcè distinguuntur à nomine urbis accentus collocacone, illa quidem τὴ Ὀλύμπια: Hæc verò, ἡ Ὀλυμπία: quæ urbs est nomen sortita à monte vicino, & hic dictus à splendore pleno, sed concisè conjuncto, quasi ὀλίγα μιν. alterum ejusdem etymum revise in Grammaticis odes 1. l. 1. ubi notanda est syntaxis Græcâ coronari Olympia. Nam Græci sic loquuntur, σεφανῶδιν Ὀλύμπια, coronari Olympia, pro, victorem esse Olympiorum, quod Ifoc. Epist. 4. ad Philip. regem Macedonum dicit, σεφανίτας ἀγῶνας νικῶν, coronaria certamina vincere vel νικητικῶς φέρειν & Pausanias, ἀναγειδὸν Ὀλύμπια καὶ ἀγῶνας ἀναγειδὸν καὶ νίκης καλλίσας. Ita Hom. sub fin. Iliad. σ. Εν δὲ τὰ τεύχεα πάντα τὰ τ' ἕρπονός ἐσεφάνωται.

in clypeo Achillis effinxit Vulcanus sidera omnia quibus calum coronatum est. Quemadmodam etiam Hesiod. dixit in Theog. ἕρπονός ἐσεφάνωτ' ἄστρον calum astris coronatum est, τὰ τ' ἐστὶ κατισεισμέσθ' hoc est uno verbo, stellis, velut floribus, distinctum & variatum, καὶ τὸ ἀείρων σεφανῶμαι, premio rei bene gesta ornor: quod Plutarch. extulit ἐπιρρηματικῶς, sub finem Pelopidæ, Διαγέρας ἐπιδεδῆσες σεφανόμενος Ὀλυμπίασι, quod valet Ὀλυμπία νικῶντας, vel per nomen τὸ Ὀλύμπια νικῶντας, filios apud victores, vel Olympicorum certaminum victores vidit, uno verbo Ὀλυμπιονίκας. Hoc etiam coronamenti fructus erat virtutis olympicæ in laude honore, ac dignitate positum: unde Græcis dicitur βίῳ τε φάος. id est vite splendor. Huc etiam addam è Scholiaste Thucydidis. 1. Orsippum Megatensem oraculo Delphico sic decoratum:

Πρῶτ' δ' Ἰ. Ἐλλῶων ἐν Ὀλυμπία ἐσεφάνωθη. Orsippus Græcorum primus Olympia coronatus est.

Sic Simonides δις Νῆμεα, τρίς Ὀλύμπια ἐσεφάνωθη. Bis Nemea, ter Olympia coronatus fuit, id est hoc certaminum victor fuit. Hoc autem, quis circum compita pugnat, est phrasin Græca & simul periphra- sis τὴ ἀλλήλῃ ἀγροικῆς circumloquutio Athlete rusticæ: quam phrasin Græci sic pronunciant: τὴ τῶν περὶ τὰς κομίας καὶ τεῖωδους μάχηθ' κατασκευὴ ἀν τῷ τὰ μεγὰλα Ὀλύμπια σεφανῶδιν ἀκοντῆ: Hæc quoque certamina compitalitia maximè conferebantur, ὅταναι τ' θεῶν ἀγῶνας ἔσονται ἐξήνωτο ἐν τοῖς τεύχεσι ἐπὶ τῶν σεφ' ἀκόντων τοῖς νεκροῖς, quum festa sub nomine Deorum compitalitiorum celebrantur in trivitiis à propinquis mortuorum: Sed de comparatione Olympicæ victoriæ & Romani triumphi vide Cic. in Orat. pro Flac. & Plat. de vita beata Olympicorum 5. de Re- pub. ut notatum est Ode. 1. lib. 1.

Conditio.] De hac voce dictum est Ode. 1. lib. 1. c. Donato.

Dulcis palma.] Hæc planta non solum victoriam certaminum Olympicorum, ut dictum est Ode lib. 1. verum etiam natalibus Apollinis & Dianæ nobilitata fuit: sicut apparet facilè ex Homericò hymno Apollinis:

Ἀμφὶ δὲ ποίνερα βάλλε πύχρα γύνατ' ἔρεσσ' Ἄνεμῶνι μαλακῶ μείδοντ' ἐδ' γαῖ ὑπὲρ ἔρπον

Latona est amplexa palmam ulnis, & genua fixit in molli prato, & terra subrisit inferna.

Idem cernitur initio Theognidis:

Φοῖβε ἀνάξ, ὅτε μιν σὶ θεὰ τίχε πότνια Λίθω Φοίνικος παδινῶς χέρον ἐσαλαμῆν.

O Phœbe rex, quum te venerenda Dea Latona peperit prehensa manibus tenebris palma.

Huic palmæ Aelian. addit olivam in auxilium parturientis, ὅτι ἀνάτιλαι λόγος ἐστὶ δῆλιθ' ἄρτα ἐν δῆλῳ ἔλαιον καὶ ἐφόνικα, ὅν ἀλαμῆνι τὴν Λητοῖ δδὺς ἀποκνήσας τίος ἡ δὴ ἀμῆνι τὸ το δεσται. Delij memorant in Deo plantas oleam & palmam enaias, quibus apprehensis Latonam statim peperisse, quum ante non potuisset.

Neque verò epitheton dulcis puto magis referendum ad suavitatem palmulæ fructus, δ' ἀκτυλον, de quo Plin. l. 13. c. 4. quàm ad jucunditatem quietæ victoriæ citra tantum laboris, tantumque pulveris collecti, vel ad illud proverbio tritum, virtutis qui-

dem sunt radices amara, sed fructus dulces.

Sine pulveri.] Græcè dicitur ab Aristophane ἀ- νὸς κενίας, τὸ τ' ἐστὶ χροῖς κόνως ἢ κατὰ τὸν Ἡπίδων, νόσφιν, ἀπέρτε πόνων καὶ οἴθ' ὅθ', ab sique labore & arumna: uno autem verbo Græcè effertur ab Herodiano lib. 6. νίλιω λὼ ἀκοντῆ ἐνικησας, quam victoriam sibi citra pul- veris jactum pepererunt, ut Plinius interpretatus est lib. 35. cap. 11. quum scribit Alcimachum Dioxip- pum vicisse Olympia Pancratio citra pulveris jactum quod vocat ἀκοντῆ. Agellius quoque affirmat sine pul- vere jam abiisse in proverbium lib. 5. cap. 6. incru- entaque victoria obvenerit, quæ est interpretatio duorum ἀκοντῆ καὶ ἀναμακπῆ, ἢ ἀναμακπῆ sine cruore καὶ ἀνιδρω- τῆ id est sine sudore: ego autem malim cum bona venia Doctorum interpretari, Athletas eos summis efferrī laudibus, qui suos antipalos perunctos, nul- conspersi pulvere supplantarent. De hoc gene- re unctionis & pulveis vide plura in Rhet. Odes 8. lib. 1.

Aurum.] Ideo Græcis ὄχρυσός λέγεται πολλὰ χυπμῆς διὰ τὸ ὑπερέχειν τῶν λοιπῶν ὀψίλων. Quod reliquis metallicis materis longè præstet. Hujus autem etymum, ut argē- ti, pete nostris è notis in Oden 3. l. 3. præterea hæc phrasin

phrasi exprimitur Græcè, χρῆσος ἢ ἀντάξιός τῆς ἀρετῆς, id est, aurum non aequiparat pretio virtutem. Porro vis auri declaratur similitum collatione εἰδ. ω. ολουω, cuius pars altera constat suâ minorum contentione, ἀσπὸρ ἢ πυρρός οὐ νυφί ἀιδόουτος διαλέμεται, ἔτω λαὶ χρῆσος διαπέ-
ωει ἔξοχα πλῆσι μεγαλότος τῆτ' ἐστὶ προτιμώτορος τῆς λοιπῆς ἔλλης λαὶ τῶν ἄλλων χημάτων, id est, ut sax accensa in atra nocte resplendet, sic aurum venidet præter ceteras divitias superbi-
ficias, id est, pretiosius rebus alijs habetur.

Pecunia.] Quid hæc vox contineat, & unde nominetur lege lib. 4. Varronis de lingua Latina & Columellam lib. 6. de re rustica, & Festum & Lucretium lib. 5. huc accedat inclinamentum vocis: à pecu enim sunt adiectiva pecuinus & pecunius: in posteriori quidem, quum dicimus pecuniam nullus dubitat Grammaticus, quin intelligi debeat rem. Itaque pecunia res γεννιῶς vsurpatur pro quibuslibet patrisfamilias bonis, quæ olim exitebant præcipua è fœtura pecoris: qua vocis ratione Hermogenianus L. pecuniæ ff. 20 de rerum & verborum significatione pecuniæ nomine non modò nummos, sed res omnes tam solidas, quàm mobiles: tam corporea, quàm iura scripsit contineri, quemadmodum sumpsit Cicero in Orat. pro Sex. Ros. Amer. Quoniam in alienam pecuniam tam plenam, atq; præclaram nullo iure inuaservis. Idem ibidem, ipse amplissima sit dominus, qui in sua re fuisse egentissimus. Sic Cicero loquitur, querenda est, vel cum periculo, pecunia, pro hoc Poeta dicit Epist. 10. collecta pecunia imperat aut seruit cuiq; vel alibi, præparare pecuniæ indigno heredi. Sed Donatus in Phorm. Actor. 1. Scen. 1. conficere pauxillum nummorum, & pecuniam fieri propriè dici, annotatè Sallustio. Quæ pecunia ad Hispaniense bellum Metello facta erat, non dixit, cusa erat. Ciceronis est hæc phrasis, Per magna pecunia ex eare confici potest. Gallicè Il i a bien à gagner en cela. ou, L' on peut amasser beaucoup d' argent de cela. quæ phrasès sunt imitationes Græcorum. Demosthen. enim dicit, ποιῶ σοι ἀργύριον, compar, tibi argentum. unde χημάτωσις ἢ πλῆστοις τοῖος τέχνη, ars quaestiuosa.

Virtus.] Proferunt quidam è Repub. Platonis similem sententiam cuiusdam Phocylidis, virtutem exercendam esse, ubi res alicui necessariè ad victum & cultum adfuerint: sed non subiiciunt correctionem: arbitror, inquit ille, prius excolendam, scilicet virtutem, quàm diuitias parandas. locus consulatur ut ille lib. 5. de Legib. sub fin. Διὸ δὴ χημάτων ἐπιλαοὶν ἄχ' ἀπᾶς ἐρήνιαμον, ὃ χητέλεισθαιον τιμᾶν. ὄντων γὰρ τῶν ἀπάντων περὶ ἀ ἀνθρώπων ἀσπλάξει, τελευτάου ἢ τέτοιον ἐστὶν ἢ τῶν χημάτων ὀρθῶς ἀσπλάξομεν ἀσπλάξ, ἀμάξος ἢ μέση, πρῶτον ἢ τῆς ψυχῆς, id est, Itaq; non semel diximus postremum hominis studium in diuitias esse conferendum. Quum enim tria sint omnino, quibus omnes homines student, postremum & tertium est diuitiarum studium, quod illis rectè ponitur, medium est corporis, primum verò est animi. Hunc rectè studij ordinem querit Iuuenalis Sat. 14. peruersum etiam fuisse à Romanis ætate suâ.

Vnde habeas, quarit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetula pueri poscentibus affem:
Hoc discunt omnes ante Alpha & Beta puella.

Post nummos.] Quod Græci dicunt, ἐπιτύτιον τὸν ἀπὲρ τὸν ὄρορ πλῆστι. Hanc autem vocem nummus quidam putant dici à Numa rege Rom. è Suida, quod nōdum legi: sed malo ἐτυμορ esse παρὰ τὸ νόμισμα, τὸ τίμημα

μα τὸ τετυπωμένον χαλκῶ, à nomismare, quod est minutum frustulum æris cusi. Cur autem nomisma vocetur, Aristoteles ostendit lib. 5. Ethic. cap. 5. quod non naturâ, sed lege sancitum sit. Vsurpatur sæpè pro pecunia exigua ut à Cic. 5. de Fin. Ne nummum quidem arripit, & nullus est in crumena nummus.

Ianus.] De Iano dictum est abundè Satyr. 3. & 6. lib. 2. Grammaticis, ac præcipuè in 6. ostenditur ratio vocis ab Hebræo Iaim ducta: quo nunc addam Berofum l. 3. facere inuentorem vini, ideoque Ianum οἰνότομον vocatum. Pro docendi verbo significatur publica & manifesta professio & docentium & discipulorum, quæ significandi ratio est in coniunctis cum pro, ut Festus tradit, Ianus, inquam, prodoces vos o cines, hæc.

Summus ab imo.] Quædam exemplaria scriptum habent ad imum, quod non equidem improbo: ita studium significatur acerrimum conficiendæ pecuniæ à fœnoratoribus poni per totum vicum. Gallicè, depuis un bout iusques à l' autre. Vbi τὸ summus, secus accipitur atque in — summâ deinde Camænâ: id est, pro principio vici ad finem eiusdem.

Recinunt.] Significat vtriusque ætatis homines fœneratoribus illis, tanquam magistris, reddere prius dictata, id est, horum suasionibus assentiri.

Dictata.] Ab ea significatione dictandi, quæ est Ep. 6. lib. ad Quint. Fratrem, Parvulâ lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam, & non, ut soleo, ad te ipse scriberem. Deslectuntur inde dictata, orum, pro ijs præceptis, quæ præiens alicuius præceptor tradit discipulo describenda, quæque possunt Græcè dici ὑφηγῆσαι, ut verbum ὑφηγῆσαι & ὑφηγῆτης, pro, præeo alicui voce, quam excipiat.

Leuo suspensi.] Hic versus explicatus est Satyrâ 6. l. 1. & modificatio notata.

Quadragesis.] Ellipsis est sestertium vel millibus nummorum, quæ summa valet decem millia coronatorum Gallicorum. Præterea legem Rosciam Ioannes Amarito Nonetanus Iurisconsultus, & in Parisiensi Senatu patronus, doctè diligenterq; comprehendit duobus capitibus, Commentario in hanc Epistolam, qui si in reliquis poematis Horatiani partes scripsisset similes commentationes, nihil admodum his nostris, aur aliorum, opus esset studiosæ iuuentuti. Sic igitur ille: Prius caput legis de Equitibus cap. 99 Flor. Epit. in Liuium ad verbum exprimitur, & hæc summâ continetur, Romanisque Equitibus in teatro quatuordecim gradus proximi assignantur: ab illis tamen, qui vel suo, vel Fortunæ vitio decoxerint, remouentur: hanc postea partem, ut nimis seueram Augustus temperasse dicitur à Suetonio, capite quadragesimo in ipsius vita. Quum autem plerique Equitum attrito bellis ciuibus patrimonio spectare ludos e quatuordecim non audent metu poenæ theatrialis, pronunciauit non teneri eâ, quibus ipsi, parentibusve equester census vnquam fuisset. Caput denique alterum in Pomponio Laeto de Legib. Romanis copiosè scribitur, & ita perstringitur: Quicunq; quadragesima sestertia possident, eis in quatuordecim gradibus inter Equites spectandi ius esto: Hanc autem lege n Lucius Roscius Otho, Tribunus plebis tulit annis quatuor ante Consulatum Ciceronis. Huius etiam legis meminit Asconius Pædianus in oratione pro Cornelio: Roscius legem firmavit, ut in Teatro Equitibus Romanis quatuordecim ordines spectandi gratia darentur, quo quidem in theatris consellu Cicero Philip. 2. indignum facit Antonium, & ita reprehendit. Illud tamen

men

men audacia tua, quod sedisti in quatuordecim ordinibus, quum esset lege Roscia decoctoribus certus locus constitutus, quamuis quis Fortuna vitio, non suo decoxisset, vt de Mena liberto Pompeij Magni, Epod. 4. dictu fuit, qui Othone contempto sedet.

Sex septem.] Dicuntur δὲ τὸ ἀνοδοῦν ἢ διαλεινέω, per dissolutionem & ellipsin coniunctionis diiunctiuæ sex, septem: qualis est ellipsis in Eunucho, Act. 2. Sc. 3. vers. 40.

Illum liquet mihi deierare, his mensibus

Sex, septem, prorsum non vidisse proximis.

An pueri.] Est conditio colloquij inter pueros, vt est etiam videre in Theætheto Platonis: Si quis nostrum aberrauerit, & semper hallucinatus fuerit, is sedebit a sinu, vt pilâ ludentes pueri dicunt: si verò nullâ parte aberrans superauerit, & rem omnibus numeris absolutam & perfectam dederit, Rex inter nos constituetur, & imperabit, (cuiusmodi est illud Aufonij.

Qui faciet rectè, non qui dominatur, erit Rex.) quicquid responderi voluerit imperati suis: cuius quidem regni puerilis habes imaginem luculenter expressam in Clio Herodoti de Cyro exposito & seruato, & in Regem ab æqualibus lecto.

Murus.] Murus aheneus potest Græcè ex Æschine contra Ctesiphontem dici χαλκῶν καὶ ἀδαμαντίνων τεύχος. Vide Oden. 3. lib. 3. de parato viris fortibus ac iustis portu, & perugio contra omnem Fortunæ temeritatem.

Aheneus.] In hoc verbo, sicut in quibusdam alijs, cur nota spiritus inusta sit, vide Agell. lib. 2. cap. 3. est autem poëticum, pro quo dicere solent oratores, æneus: vnde dissolutione diphthongi & interiectu h. fit aheneus παραγογιμῶς ab ære.

Palescere.] Quanquam rubor & pallor ab eadem causa, id est, à metu existunt; ille tamen nota est bonæ indolis & pudoris, qui est φόβος τῆς ἀδοξίας, metus ignominia, de quo lege Plutarch. Problemat. 14. Agellij libro 19. capite 6. vnde Mitio Adolph. Act. 4. Scen. 5. Erubuit, salua res est: pallor autem est signum malæ indolis: non ausim tamen id adfirmare, vt catholicum, in adolescentibus omnibus. Metus quidem & opinio mali futuri nõ tam certè mihi auctor videtur mutati à naturali constitutione vultus, ἢ τις σύρραξις τῶν μετὰ τὸ ἀλλήλων λογισμῶν καὶ συγχορῶν, ἢ ἡ ἀπολογισμῶν οὐκ ἐπιπέσει σωεπιπέσει, quàm consuetudo quaedam cogitationum inter se accusantium aut excusantium in conscientia cuiusque.

Lubet huc proferre Problem. Alexand. Aphrod. e. 1. a Se. 1. b. διὰ τί οἱ φοβύμενοι ὠχρόι εἰσιν, ὅτι ἡ κίμωλον φέρει, καὶ ἡ προσημῶν τὸ σώματος διὰ τὴν δέει μὴ παθεῖν τι παρὰ τῶν ἐπιπέσει, ὡσπερ καὶ ἡμεῖς φοβύμενοι ἢ δειλιώμενοι, οὐκ οἴκοις πεισθῶμεν, καὶ αὐτὴ φύσει σφόδρα πρὸς τὸ βάθος τῶ σώματος, ἀσφαλείας χάριν: σωεπιπέσει δὲ μετ' ἐαυτῆς τὸ αἷμα, ὃ λέγεται τροφή καὶ χυμῶν, ὡς καὶ χυμῶν μόνω χυμῶ. τὸ δὲ τῶν, τὸ πρὸς τὸν τὸ δέμα καὶ ὀρθοῦσθαι. Quare metu perculsi palescunt?

quia nostra natura & corporis facultas sibi prouidens remouet se, ne ab externis offendatur, non secus, atq; nos ipsi pauore correpti in ades nostras fugâ recipimus, eadem in centrum sic corporis se valde citò abdit rursò conseruandi sui causâ: contrahit autem secum sanguinem, quo vititur, vt succo sibi commodissimo solo se ad alendam & vehendam. Hoc siquidem

est, quod roseo colore cutem afficit & rubefacit. Quæritur ibidem post paulò, διὰ τί καὶ οἱ αἰδύμενοι ὀρθοῦσθαι, ὅτι ἡ φύσις αὐτῶν δειλιώμενοι τινὲ σωεπιπέσει, τὸ τιμῆς ἀξίον ἀποχρησθῶν, καὶ ὡσπερ σύγκυβος λέγει, μετ' ἐαυτῆς πρὸς τὸ βάθος καὶ οὐτὸς τὸ σώματος τῶ σώματος, τοίνυν συγκυβῶν καὶ χυμῶν, τὸ δέμα βάπτισαι τῶ σώματος χυμῶν. id est. Quare qui pude-

scunt, rubore suffunduntur? quia natura suoapte cuiusdam

conscientia documento reueretur id, quod est honore dignius, more nobilis a: generosa puella moderatè se contrahit & subducit in locum aliquantò penitiorum intra corpus. Itaque sanguine commoto & se diffundente, cutis tingitur sanguinis colore.

Culpa.] Iurisconfulti definiunt culpam, vt sit læsio per imprudentiam alteri illata: cui non est dissimilis eiusdem descriptio apud Donatum in Terentium Act. 2. Scen. 1. culpa dicitur illius, qui nesciens aliquem læserit.

Sodes.] Particula est hortantis, vel blandientis potius, quàm verbum; tamen Cicera. de Orat. dicat. Libenter etiam copulando verba iungebant, vt sodes: pro, si audes: sis, pro, si vis. Itaque, dic sodes, valet, age dic, vel dic quaeso.

Nenia.] Nænia est velut αἶνος Græcum, quodlibet vulgare dictum, de cuius etymo & omni ratione lege nostras annotationes in Od. 1. lib. 2. & 28. 1. 3. Sensus autem cantilenæ hic erat, hoc versiculo comprehensæ.

Rex eris, si rectè faxis, si non faxis, non eris. Vt qui rectissimè omnium faceret, principatum teneret, ac dominaretur: quales se, si non publicâ & regiâ auctoritate, re tamen ipsâ præstiterint summi duces, ac fortissimi Romanorum principes Curius & Camillus, qui virtute, non fauoribus magistratum ambierunt.

Offert.] Hoc verbo videtur legitima vis & omni ambitus suspicione vacans significari eligendi aliquem suâ virtute in principem. Quicquid enim siue bonum, siue malum insperatum obijcitur, aut expectationem præuenit, dicitur offerri, ait Donatus in Hecy. Act. 3. Scen. 3. vt facillè perspicias ex illo Satyr. 6.

Nulla etenim mihi te fors obtulit. Rem facias.] Rem facere, est opes quærere, & fortunas augere. Si non, quocunque modo rem.] Hic loquendi modus est Græcorum genti maximè proprius, sicut Aristot. lib. 2. Rhet. scribens de inuidia & odio dicit ei ἢ μὴ, τῶν τοῦ καὶ ἴτω συμβαίνει, sin minus, hoc fit, idem quoque sic vsu venit. Ex hac etiam phrali constat apophthegma Solonis, Μὴ λαχολόγηι τὸς πλησίον, εἰ δὲ μὴ, ἀνήσθη ἔφ' οἰς λυπηθήσῃ. Maledictis ne vicinos afficiat, si non, audies, de quibus dolebit. Similiter Theophrastus lib. 8. de stirpibus. Τὸ δὲ τρίτον πρόβατα ἐπαφιάσῃ, ὅτω τὸ φέει τὸν λαυλόν, εἰ δὲ μὴ, quod Plinius per aliqui red didit. Terribè admittunt oues: Ita enim proferunt caulem: aliqui, folia tantum fierent. Hanc tamen loquendi rationem non tam tritam Latinis fuisse, argumento est locus ille Cic. 1. 2. ad Attic. vbi quum idem sensus proferendus esset, auctor maluit Græca usurpare, si possunt discere, ne causa optima in Senatu pereat, ego satisfaciam publicanis: εἰ δὲ μὴ, & quæ sequuntur. Item potè in Epist. ad Nummicium.

Si non his vtere nostris. explicatur etiam εἰ δὲ μὴ per sin, vt ille locus interclusus in Priapum: Donec proterua nil mei manu carpes Licebit ipsa sis pudicior Vestâ: Sin hac mei te ventris arma laxabunt.

Ve propius spectes.] Habes lector, distinctos spectantium ordines apud Sueton. in Octau. cap. 44. ita, vt orchestra Senatoribus, equestria Equitibus, cauea Plebi assignata sint: quod Seruius in 8. Aeneid. cõfirmat: sed huic postremo ordini sui sunt etiam distincti consellus & gradus: vt alij in prima cauea, alij in media,

aut

alij in vltima sine summa pro sua dignitate, vel Augusti fauore, sederent. Hoc nominatim addo, quia Imperatores ludis solebant praesidere ac praesse, vt Suetonius capite 6. in Tiberio scribit, qui praesedit Aethiacis ludis: de quo vide amplius eundem in Augusti capite 45 & in Nerone capite 12. item Tacit. lib. 12. Haec distinctio apparet e maiore Catone Ciceronis. Vt Turpione Ambiuo (Comedo) magis delectatur, qui a prima cauea spectat, delectatur tamen etiam qui in vltima. Puppis fuit admirabili virtute Tragedus ad commiserationem mouendam. Proditum est memoriae, Dionysium tyrannum, qui semper sicco cultus tot ciuium neces immisericordi respectu spectauerat, spectaculo tragicæ calamitatis collacrymasse: qualem animi affectum ob rem ludicram & fictam, quum praesentiret sibi probro & vitio fore, è theatro se continuo subduxit. Non inutilis erit ad intelligentiam huiusmodi spectaculorum commemoratio historiarum, quam Aelian. narrat libro decimo capite primo, de Pherenice, Quæ quum filium suum certaminis causa ad Olympia adduxisset, illumq; spectaculis prohibuissent Hellenodice, in iudicium ipsos vocauit, affirmans, se habere patrem Olympionicen, ac praterea tres fratres, filium denique adduxisse ad certamen Olympiacum. His argumentis causam obtinuit contra populum, atque legem, qua feminas arceret a spectaculis, infringit, & Olympia spectauit.

Responsum Fortune.] Est illi resistere & repugnare: cuiusmodi fuerunt antea, responsum cupidinibus & palatio. Itaque hortatur te liberum & erectum responsum, id est, suadet, vt summam libertate & animi magnitudine Fortunæ resistas.

Superba.] Hoc epithetum Cornelius Fronto declinat a superhabendo: quod quidem si, vt Græcum huic respondens τὸ ὑπερήχην, interpretetur, supereminere, dicit aliquid: sed alijs videtur ipsius inclinamentum multo ἐνυμώτορον, qui idem descedant a Græco ὑπερήχιος, verso spiritu denso in s, vt in similibus sic initio affectis solet fieri. Est autem τὸ ὑπερήχιος Eustathio in vers. οδυσσ. α.

Μυτρός ἐμῆς μνηστῆρες ὑπερήχιοι ὕβριον ἔχοντες. Proci autem immensam contumeliā elati, ἐν μεγαλοδωδέωσιν ἀνδρῶν λαὸν ὑπερήχον πάρος δουράμεως, a potentissimi viri vim omnem superantibus profectum, qualis fuit Hom. Ἰλιάδ. σ. ὑπερήχιος θυμὸς Achillis, ac Heliod. in Theog. Cycl. ὑπερήχιοι ἦτορ.

Hortatur.] Quidam descedunt hortari ab ore, quamuis nota aspirationis videatur repugnare, & est, verbis suadere & argumentis impellere: de quo vide notas in Od. 18. lib. 1. & Satyr. 4. lib. 1. Hic autem syntaxin nolim imitari in oratione soluta, hortor te fugere, sed, vt Cic. loquitur: non desino hortari, vt fugias injamiam, vel ad fugiendam, sicut hortari soleo ad pacem faciendam, quo modo loquutus est Satyr. 4. lib. 1.

Quum me hortaretur: parce frugaliter atq; Viverem vti contentus eo, quod mi ipse parasset.

Itaque videtur Hellenismus, παραινέει ἢ προτρέπει αὐτὸν ἀντιφρονεῖν καὶ ἀντιμάχεσθαι τῇ τύχῃ.

Liberum.] Cic. dicit sapere de animo, qui facile reprimat cupiditates, & alios affectus domat, hunc celsum & erectum: deinde erectum & minimè perturbatum, id quoque Græci efferunt, ἢ ὁ παρῶν σε προτρέπει τε λέγει παραινέει πρὸς τὸ μὴ ἐπεραιοῦσθαι αὐτὸν τῇ αὐθαδέει ἢ τῷ εὐφρανῆ τύχῃ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἀντιλέγειν, ἀνταρνεῖν ἢ ἀπώσσει τὴν ψυχὴν ἀντέχειν ἢ ἀντιμάχεσθαι τῷ τύχῃ. Sic Plutarch. περὶ συνουσίας, παραινέεισσι σοὶ τι γραφῆναι. Quod Cranterus protulit e 2. Vet. Cod. ἀπῆται pro optat, valde mihi placet: aptare enim; telte Nonio in 10. Aeneid. ἀπῆται

se pugna, valet, se componit, & parat ad pugnam: sic philosophus instruit homines præceptis, tanquam armis ad fortunæ & affectibus resistendum.

Populus &c.] Agell. lib. 10. cap. 20. ex Arteio Capione in lege definienda sic distinguit populum a plebe, genus differt a specie, quod nomine populi omnis pars ciuitatis & vniuersi ordines ipsius contineantur: atque Isidor. vocabulum descedit ἀπὸ πολιτῶν, vt Od. 1. lib. 1. attingimus, geminatâ literâ, vt sit cœtus ciuium:

10 Plebs autem, quod non in ea gentes ciuium patritiæ vel seniores ciuitatis insunt, & vulgus tantum sit, a pluralitate dictum respectu patritiorum. Græcè autem populus dicitur λαὸς à lapidibus, ex quibus homines constant, vt fabula Deucalionis narrat & Seruius annotauit in 1. Georg. ad vers. Vnde homines nati durum genus.

Porticibus.] Quidam σκηνοδοχίους intelligit τὸν τῶν πομπῶν ἑσθῶν, de qua & de altero ipsius vsu sic fecit Ouid. lib. 1. de arte amandi:

Tu modo Pompeia latus spatium sub umbra, Quum sol Herculei terga leonis adit.

De eadem vide Propert. lib. 2. & 4. Martial. lib. 11. sed porticum Græci a propinqua statione παρατάλια (huic tamen aduersatur, quod Isidorus scribit, porticus est transitus magis, quam ad standum sita, quasi porta & porticus, eò quod sit aperta.) Hebræi a fornice Vlam vel a strato ambulacro vatshabb videntur nominasse: de qua voce fuit in Grammaticis Odes 15. lib. 2. Loca autem Romæ, quo personæ digniores confabulandi gratiâ conueniebant, Satyr. 7. lib. 1. sub initium nominata sunt: in quibus Pompeij Magni ambulatio recensetur. Porticus non modo confabulationi dicata fuit, sed etiam ambulationi, siue theatris, siue templis, siue clarorum virorum ædibus adstrueta ad valetudinem conferuandam, vt Galenus lib. 5. de tuend. valet. cap. 11. scribit,

Olim quod.] E' Porphyrione & Nonio coniectura capitur, hunc Apologum Aesopicum fuisse depromptum è Lucilij 30. in verbo, spectare, & eiusdem meminuit Plato in Alcibiade priori. Quintilianus quoque lib. 5. cap. de exemplis, quum scribit, & Horatius ne in poemate quidem humilem fabula usum putauit: quam Græci αἶνον, i. fabulosum dictum, & αἰσωποποιῖον, i. ab Aesopo confictum, & λόγος μυθικός, verba fabulosa, vel nomine non sanè in vsu recepto apologationem dicunt.

Olim.] Vitatum est hoc principij genus in narrationibus fabulosis, quale fuit Satyr. 6. lib. 2. ad hæc verba: - Olim.

Rusticus vrbani murem mus. vt annotauit Aelian. Donat. in Andria primum Terent. Act. 1. Scen. 3. vers. 16. fuit olim quidam senex mercator generi quondam, &c. deinde in Eunuch. Act. 2. Sc. 2. vers. 15. Olim isti fuit.

Vulpes.] Grammatici hoc dici volunt a volubili & tortuoso gressu: sed Græci a fallendis oculis ἀλώπηξ παρὰ τὸ ἀλάειν τὸ πλανᾶν τὴν ὄψιν, ad quod erymum alludit ad Pifones sub finem:

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

Leoni.] Quidam putant leonem dici παρὰ τὸ λάειν à videndo, sed non memini legisse τὸν μὴ λέοντα βλέπειν λογιζομένον, ἀλλὰ εἰνυλατῆσσι δεινὸν εἶναι, cernere acutissime, sed odorari sagacissime, Aelian. 1. 17. c. 26.

Bellua multorum es capitum.] Plato in Axiocho videtur hanc belluam, tanquam diceret multicipitem his describere epithetis. Δύμος, ὡ φίλε Σάουρατες, ἀχάριστον ἀψίπορον, ὠμόρον, βάσσανον, ἀπαίδιστον, ὡς αὐτὸν σωκρατισμῶν ἐν συλλύδωρ ὄχλῳ, ἢ βίβλῳ φιλοσόφῳ. ὁ δὲ τῷ τῷ προσέειπε μένος,

μενος, ἀβλιώτορος μακροῦ, id est, *populus amice Socrates, est res ingrata, fastidiosa, crudelis, inuida, expers institutionis, collecta e colluue turba more variorum spoliolum & centonum, violentisq; nugatoribus: sed qui ad hanc se adiungit socium & amicum, longè miserrimus est.* Eandem Curtius lib. 10. depingit comparatè: nullum profundum mare, nullum vastum fretum & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo habet motus, utique si uorà & breui duraturà libertate luxuriat. Sic quoque Seneca libri primi capite primo de Clementia multitudinem vocat, discordem, se-¹⁰ ditiosam, impotentem, in perniciem alienam suamque pariter exsulturam. Reperio etiam apud Platonem τὸν ἐρωτα dici πολυπέγαλον ὡς τὸν διμυρ, quem posteriorem sic Phocylides notauit ac descriptione sic declarauit:

Λαῶ μὴ πίσυσε, πολύτροπος ἐστὶν ὁμιλος
 Λαός τοι ἢ ὕδωρ, ἢ πῦρ ἀνατάρατα πάντα.
 Populo ne fidas, vulgus enim est varium & mutabile,
 Populus certè, aqua, & ignis nequeunt planè ²⁰
 contineri.

De iudicij popularis deprauatione lege Senec. lib. 4. Quæst. & Orat. pro Plantio.

Pars gestit.] Hoc gestiendi verbo demonstratur qualis conducentium animus esset: hoc enim declarat motu corporis & agitatione voluptatem fructus vberissimi, qui ex illa redemptione capiebatur: sic in arte loquitur, *gestis paribus colludere.* De vi huius verbi reperere annotationem in 5. Ode. l. 3. sic quoque Cic. *λατὰ τὴν συνωνυμίαν, efferrè latitiā inani, exsultare, gestire.*

Sophocles hoc interpretatur per ἐπαγάλλομαι χάριμα & cum infinito ἐπαγάλλομαι ἰδέαν gestio videre.

Conducere publica;] Qui hanc facit mercaturam, Græcè dicitur Τελώνιος ex redemptione vectigalium & aliorum publicorum tributorum, quasi τὰ τέλη ὀνόμενος ἢ περιόμενος ἢ μεδόμενος, qui a Cicerone vocatur redemptor vectigalium, quod ea redimit, & operà coactorum postea exigit, qualem coactionem hic poeta dixit satyrâ. 6. lib. 1. suum patrem fecisse, nos etiam ipsi ostendimus in eiusdem vita ex hoc poemate toto excerpta. Vlpianus autem pro conducere publica dicit hoc, redempturam facere publicorum. Ex libello quoque Plutarchi περὶ πολυπραγμοσύνης cognosci potest mos horum publicanorum, quum scribit: καὶ γὰρ τῶν τελώνιος βραχυόμιθα ἢ θυχεράνομιρ, ἃχ ὅταν τὰ ἐμφανῆ τῶν εἰσπραγμοσίων ἐπιλέγωσιρ, ἀλλ' ὅταν τὰ λυπυρμυμόνα ἡτῶντες οὐ ἀλλοτριῶσιρ οὐδέποτε ἢ φορτίοις ἀνέστρέφονται. Etenim grauius molestèq; ferimus Publicanos, non quidem quum manifesta & certa exigunt tributa rerum inuictarum, sed quum occultissima quaque scrutantes in supellectile & sarcinis versantur. Pro conducere publica *gestit* Cicero dicit 7. in Verrem, *animum transfert ad vectigalia redimenda, Gallicè, Il s' adonne prendre est ferme cestridus & praeges.* Idem effertur per verbum sumendi, paradoxo. 6. *Qui honestè te querunt mercaturis faciendū, operis dandū publicū sumendis, his opus est quaesitio.*

Crustis.] Si crustis legis, habes rationem vocis initio Saty. 1. l. 1. si *frustis*, frustum est minima cuiusque rei particula & fragmentum, vnde nominatur: planè hoc est e consilio Tiresiæ Sat. 5. l. 2, depromptum.

Accipe, quā ratione queas ditescere: turdus,
 Sine aliquid priuū dabitur tibi, deuolet illuc,
 Res vbi magna nitet domino sene & c.

Pomis.] Varro l. 1. de rustica c. 35. sic hanc vocem notat, quod *indigent potu, poma dicta esse puto.*

Viduas.] Hæc vox, sicut *Idus*, videtur inclinari ab E-
 thrusco verbo, *Iduare*, diuidere, quasi vidua sit à viro

diuisa & seiuncta.

Excipiantque.] Ita Virg. Eclogâ. 3.
 Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum
 Excipere insidius?

id est, vt Seruius interpretatur, dolo capere.

Quos in viuaria.] Interpretes labore accuratioris expositionis hinc superfederunt. Acron interpretatus est quidem, quos decipiant: Lambinus tantum institit in notanda voce, *viuaria*: quod illa sint septa ad feras viuas alendas. Ego verò addo viuarium esse *σωτροφίον, ἢ σωχέιον* vbi non solum feræ viuæ seruantur & aluntur, verum etiam aues & pisces ad victum & vsum oblectamentumq; familiæ: ratio vocis hinc quidem satis est perspicua. De tribus autem villaticæ pastionis generibus lege lib. 2. cap. 20. Agel. vbi sic describit hanc vocem *viuaria, que nunc vulgus dicit, sunt, quos παραδείους Græci à Persis mutuari appellat: ideoque Polluci dicitur vox barbara: quem Cic. in Dial. de Senect. definit conseptum agrum, diligenterque constitum, & Gaza interpretatus est, τὸν συμπεφραγμένον ἀγρὸν ἢ πεφουτισμένον, qui modò viridariū, modò pomarium dicitur & septum ferarum, quæ omnia tam ad vsum, quàm ad oblectamentum curaturâ seruabantur: sed difficultas nodi nondum est expedita: neque enim dubium est, quin vox ex auita domo debeat migrare aliò: vt significet illos captatores iubere senibus, vt in posterum quiescant liberi, ac rei familiaris grauibus curis soluti: se diligenter prouisuros, vt bene administrantur omnia, vtq; adeo ipsi laurè tractentur: ideoque ³⁰ securè iucundeque spectent varias feras inter se ludentes in viuarijs ac viuant, tanquam feræ & aliæ bestię ibidem, sine conquisitione quotidianę prædæ absque vlla victus parandi & quærendi sollicitudine: interea vt ipsi senes & viduæ decepti permittant illos captatores adire ipsorum hereditatem, quum adhuc sint superstitites. Pro viuarijs Saryr. modò citatâ dixerat specialius ceteraria.*

Occulto.] De legitimo & legibus concessio fœnore & de illegitimo & interdicto vide Gramm. Saryr. 2. lib. 1. ac præterea de ratione vocis Latinæ, Græcæ & Hebraicæ.

Durare.] Ad finem Sat. 6. l. 1. docuimus e Donato vim huius verbi accommodari solitam periculis perferendis, vbi citatus est hic versus Terentij.

Non Hercle hic quidem durare quisquam, si sic sit, potest. estque Grammaticis hac notione ἀμετάβατον, quod Græci *efferrunt per verba ἐμμένειν ἢ ἐπιμένειν τοῖς λεγέσσι ἢ ἀειμμένους perstare & acquiescere in rebus definitis ac iudicatis.* Item *λατὰ τῶν ἐπὶ τοῖς παρῶσι, presentem rerum statum boni consulere: quod etiam dicit ἐμμένειν ἢ ἐπιμένειν τῶν ἐγνωσμένων, in statutis perseverare, cui opponitur ἐνσταντῶν εἶναι αὐτῶν, alienatum & semotum ab hisdem.*

Baijs.] De Baijs dictum Ode 18. lib. 2. vt de *amœnis.* Effeminat animos amœnitas nimis, nec dubiè aliquid ad corrupendum vigore potest regio, itaque nemo sapiens, si de secessu cogitat, vnquã Canopum eligit, ne Baias quidem, quæ diuersorum vitiorum esse caperunt. Senec. epist. 51. Ode. 17. lib. 1.

Festinantis.] Grammatici hoc verbum, vt properare, celeritatis quidem esse monent, sed hoc interest, quod is properare dicitur, qui in vno tantum intentus, illud maturè & diligenter exsequit: festinat verò, qui pluribus simul implicatus nihil conficit.

Auspicium.] Hæc vox ab auibus, vt Græca, *δαιμονοπία*, inspiciendis videt dici, & ob id esse genus diuinationis, quã impulsus fuit ad ædes in mari costruendum, de quo querebatur Catilina ad incitandum sui consilij

consilii consortes, ut maturarent diripere ingentes civium opes, illis aiebat, divitias superare, quibus profundant in exstruendo mari & montibus coequandis: nobis rem familiarē etiam ad necessaria decesse. Causam autem, cur aves passim vagantes aliquid significant, vide l. 2. de divinatione.

Cras tolletis.] Certi est temporis hoc adverbium, ut hodie ait Donat in Andr. Act. 3. sc. 4. sed ad tam celerem *επιεικτοχμῶς* intelligendum, *ὡς τὰ χροῖα*, quā citissimē, vel, ut dicit Saty. 6. l. 1. cras mane, vel ut Terent. Andr. Act. 3. sc. 4. *mox cras redi.*

Teanā.] Hujus nominis sunt urbes duae in Italia ex Strabonis libris 5. & 6. quarum altera est in Latio, aliter, Sidicinum, dicta: Gallicē *ville de la terre de la ben* l. 1. c. 2. Plinii in Apulia est altera cognominis priori, quam interpretis Gallicus vocat *Teano del apomille* libri 3. cap. 13. neutra tamen scripta per *θητα* sed per *tau* ut apud Stephanum de urb. nusquam tamen in istis locis reperio, quod nonnulli scribunt, esse oppidum mediterraneis Campaniae nomine calidarum aquarum etiam celebratum & frequentatum: est quidem Iheana proprii nomen lib. 10. Aeneid. vers. 703. *Ιηαινα* scriptum, quo nomine creditur uxor Antenores dicta.

Genialis.] Sententia est: si dives est conjugatus, praese hominem caelibem praedicat beatum: contra si idem fuerit caelebs, dicitur & laudabitur fortunatus maritorum & conjugum. Tacit. scribit in initio l. 12. Annal. *Claudium Caesarem post eadem Messalina uxoris caelibis vitam in tonuisse*, id est, graviter succensuisse, ut qui esset conjugum imperii obnoxius, nec minore ambitu, quam libertos, feminas exarsisse, suam quaeque nobilitatem, formam, opes, &c. Lectus autem genialis, est torus nuptiis stratus in honorem Genii, & Junonis, unde flestitur, & illud a genendo id est, gignendo: tali definitione & notatione hoc Servius declarat in Aeneid. 6. vers. *aurca fulcrato* rris, &c. Geniales tori proprie sunt, qui sternuntur puellis nubentibus, dicti a generandis liberis, quod Laridem, quod Deus Genius, cum singulis nascitur & interit ex sententia Ethnicorum: de quo vide Fest. & Arnob. contra gentes, & Catullum de nuptiis Pelei & Thetidis. Genialis lectus etiam dicitur Graecē *κλινη συμποσις*, id est, accubatio epularis. Praeterea Geniales dicitur *θεοὶ γενεθλίου καὶ γενικοί* unde dicitur *suu cuius est genus*. *suu cuius*, *juo*: quod essent *τὰ στοιχεῖα*, elementa & femina rerum gignendarum. De his genibus lege Latant. l. 2. c. 12.

Calibe.] De hac voce dictum est Od. 15. l. 2. & 8. tertii copiosius, Graecē *ἀγαμύβη*

Protea, &c. De mutabilitate hujus vide Satyr. 3. lib. 2. *Ὀδυσσεὺς δὲ* & 4. Georg. 2. Diodori. hic autem scribit eum assumptum in regem Aegypti & ibi veneratum, altero nomine Eteum: ubi consuetudo erat regibus varias variarum rerum & ferarum figuras gestare pro insignibus & ornamentis dominationis: unde creditur Proteus rex abuisse in proverbium summæ instantiae & mutabilitatis.

Quid pauper.] Quid & unde pauper & paupertas sit, repete ex Grammat. in Od. 2. l. 3. ed autem magis ridicula pauperis incontinentia videbitur, quo major illi opponetur continentia Caes. Augusti. 72. cap. Suet. in ipsius vita, ac per annos amplius 40. eodem cubiculo hyeme & aestate mansit: *quamvis parum salubrem valetudini suae hyeme urbem experiretur, ahsidueq; in urbe hyemaret, vel hyemem illic exigeret.*

Cœnacula.] Cœnaculum est Vallæ locus ad cœnandum accommodatus, quod ascenditur ad hunc etiam finem, id est, quæ cœnatio dicitur: hoc tamen interest, quod hæc in ima domus parte, quæ Graecē *ὑπὸ γαστρὸς* vo-

catur, illud in suprema ejusdem collocatum sit, Graecē *ὑπὲρ γαστρὸς οἰκίμα ἢ ἀνώγειον*, veluta solo subductus aliquantū, ut est cap. Marci 14. & Lucæ 22. Euangelistarum, id Graecis aliter dicitur *δισπρωσίθειον*, Gall. *Salle haute*. Grammatici controversantur, de origine vocis hujus, tracta re sit a nomine cœna an a verbo, cœno, as, ut a taberna sit tabernaculum: a verbis subligo, as, & miror aris, subligaculum & miraculum. hæc autem controversia pertinet ad bellum Grammaticorum de principatu cōtroverso inter nomen & verbum. Interea tamen sciamus τὸ *cœna* nomen flexum dialecto doricā *ακωνά* pro communi *τῶ κοινῷ*, & dictum *ᾧδὲ τὴν κοινω- τῆαν*. i. a communione, ut convivium a conjunctione vitæ. verum quibus erat curta suppellex, & restenvis, iiferē conducebant cœnacula ad habitandum: unde aliud subinde emigrabant. Ita apud Plautum initio actus 3. Amphit. Jupiter de se jocatam, *in superiore qui habitacœnaculo.*

Balnea.] Hoc Grammatici deflectunt a Graeco *βαλα νεῖον* eliso a medio & hoc etiam ipsum *ᾧδὲ τὸ τὰς βαλάνους ἀνεῖν* ab incendendis olim corticibus glandium, quarum nucleis Suidas scribit veteres vesci solitos. Etymologicus tamen ita vult dici, *ἐπὶ βαλάνει τὰς ἀβίας*. i. quod expellat mœrores, hinc est manifestum balnea fuisse privata: in quorum Luxum sic invehitur Senecalib. 13. Epist. 87. ad locam, *sub hoc Scipio tectoria m sordido, stetit: hoc illum pav. mentum tam vile sustinuit. At nunc quis est, qui sic lavari sustineat? pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis ac pretiosis orbibus refulerint: nisi Alexandrina marmora Numidicus crustis distincta sint: nisi illis unda que operosa, & in picture modum variata circumlucio preceatur: nisi vitro condatur camera: nisi Thasius lapis, quondam rarum in aliquo spectaculum templo, piscinas nostras circumdederit, in quas multa sudatione corpora exantia demittimus: nisi aquam argentea epistomia fuderint: ceteras philosophi querelas illic lege. Quatuor autem de causis instituta sunt Balnea, ut scribit Clemens Alexand. *ἢ καθαρῶς ἢ τῶ ἐνεκα, ἢ ἀλίας, ἢ ὑγείας, ἢ τὸ τελεῖται τὰς ἡδονὰς*, aut ad corporis munditiam, aut ad tepescationem, aut ad sanitatem, aut denique ad voluptatem. sed de prætio lavandi dictum fuit Sat. 3. l. 1. finem*

Nauseat.] Hoc fortasse verbum quibusdam videtur proprie accipiendum quia huic subijcitur (*ναυιγιο*) unde tætra atque gravis exhalatio existit, & hinc vomitus concitatur. Cic. tamen lib. 7. Epist. 26. ad fam. Gallum ob cruditatem ex beta & malva scribit se nauseantem, non e sentina navis. Est certè hoc verbum prorsus omnino Graecum: nam *ναυτία* & *ναυτία* cōmuniter, & *ναυσία* & *ναυσία* tonicè dicuntur proprie de navigantibus tali affectus exerendi, quæ sunt stomacho molesta, correptis: indeque, ut Latina, pro, respuere & contemnere sumitur communiter autem *ἔμεσις* & *ἔμεσις* Graecè dicitur, & Latine vomitus & vomere. Praeterea Horarius non vult hic æquare pauperem diviti vomitu. Hæc enim affectio sapientissimo & moderatissimo cuique accidere potest ex illa sentina graveolentia & crebra corporis agitatione, quare dicamus utrumque juxta fastidire & contemnere ac proprie respuere singulares cōmoditates perversâ quadam animi libidine incitatum.

Locuples.] Ut Latini volunt hanc vocem dici a possidendis plerisque locis & agris vel plenis Loculis: sic Graeci suum *τὸν πλοῦστον πτωχῶ. τὴν πολλὴν οὐσίαν, οἶον τὸν πολυπληθῆμονα, qui multas facultates & bona possideat*

Priva.] Id est propria, nec conducta: dictum est de hac voce Satyr. 5. lib. 2. sed præter hæc lege Festum & Agellium lib. 10. cap. 20. in definitione legis & privilegii.

Tiremis.] Tiremis est navis triplici remigum ordine acta: sicut vox Græca τριμής ἀπό τῶν τριῶν ἐστὶ τριμῶν, attribuitur remis.

Curtatus.] Curtus valet diminutus, quod in oratore Cicero opponit redundantanti, nihil curtum, nihil redundantans. Curtatus autem a tonfore capillos est syntaxis Græca κειροσμήτης τῶν τριχῶν ἀνωμάλως ὑπὸ κερῆ. Per ellipsim γὰρ, familiarem primum Græcis, deinde Latinis Poetis. Quid sit curiari capillos ab inæquali tonfore, intelligitur ex hoc Satyræ 3. lib. 1. Rusticius tonso toga defluitur, ut sit rustice tonderi & inæqualiter more rusticorum tonforum, quali dictus est Augustus usus. dicitur autem capillus quasi capitis pillus. sic Sat. 3. 1. Rusticius tonso toga defluit.

Subucula.] Ex hoc potes intelligere subuculam dici a subjiendo, vel subsuendo, vel ex eo quod subtus gestetur communis utriusq; sexus, quam instituerunt vocare subuculam & intusium, postquam duas tunicas habere cæperunt ait Varro lib. 4. & 1. de vita populi Rom apud Nonium. Pars autem illa, quæ pectus operit, dicitur Suet. in Octav. c. 82. subuculae thorax laneus, & tunica & toga ategendo. Adversantur autem inter se tritum & pexum, ut illud valeat lacerum & vile: hoc, elegant, pretiosum, & concinnum: quod ex hoc Martialis versu maxime perspicias:

Pexatus pulchrè ridet mea Zoile trita.

sic pexus doctor & pinguis decenter legimus dici pro eleganti & inconcinno.

Dissidet.] Hoc verbum hic propriè sumitur, quem admodum vix alibi reperias: simplex ei opponitur, ista v. s. tibi sedet, id est, decette. G. ll. cet habillement se sied bien, se couche bien sur toi. Sæpius hoc translate, ut hæc geminatio demonstrat. dissidere & discordare.

Quid, mea.] Accusatur hic Mæcenas prætermisisti officii erga Poetam, quod quam ipsius vitia cerneret, non tamen castigaret, & utraque tam animi, quam corporis sine discrimine duceret: quæ si recto iudicio, veraque amicitia examinasset & inter se comparasset, tandem illa inter se comperisset differre, quando creditur animus corpori præstare, hoc Plutarchus libello πῶς ἀπὸ διαφύσεως τὸν κόλαρα τῷ φίλῳ, proprium esse assentatoris, dicit, quod, ut sequentia, interpretor Gallice: coment on pourra discerner le flatteur d'avec la mi, le flatteur fera semblant d'ave voir ni cognoître pas un des vrais & gros peches, mais s'il a d'adventure quelque legiere et exterieure faute il s'en mer veille de crier haut a bon escient & de la reprendre avec une voix forte & vehemence de parole, comme par exemple, s'il aperçoit quelque chose qui traîne parmi la place, s'il est mal loge, s'il a la barbe mal faicte, ou un vestement, qui sied mal, ou un chien ou chev al mal traicte. les exemples des grans fautes votes les audit lieu, que je passe pour bre vite, fuerunt vitia hujus generis, ut levia, Satyræ 1. lib. 1. notata. Sed ita, ut odium minime conflarent inter amicos, nec amicitias dissolverent.

Quod petiit.] Nempe, quod sententia mea petiit, ist est, quod ego ipse peti, pro expetivi.

Disconvenitur idem reprehendere videtur poeta in discrepantia sententiarum & affectuum suorum, quod Satyræ 3. lib. 1. in Tigellio. Nil æquale animi fuit illis ac ibidem post paulo—nil fuit unquam sic impar sibi. Hæc accedit continuatio discrepantiæ Horatianæ per omnes vitæ partes.

Dives.] Simili inæqualitate & inconstantia fuerunt Tigellius Sat. 3. lib. 1. & Priscus 7. lib. 2. notati.

Solenne.] Dicitur solennis ex solo & anno junctum, quod fit quotannis: unde pro eo, quod est solitum, consuetum, & usitatum, quomodo Cicet. usus est

lib. 7. ad Attic. Tantum igitur nostrum illud solenne servemus, ut ne quem sine eunice sine literis dimittamus. Item Sueton. in Octav. cap. 44. faminis, ne gladiatores quidem, quos promiscue spectari solenne olim erat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Syntaxis tamen hæc abusu Latinorum valde abhorret, nisi agnoscamus τὸ ἀλλοιωτὸν ἀντιθέτου, qualis est, transversa tueri Eclogâ 3. & Narcissus ser. conans. 4. Georg. qualis etiam in hoc auctore plurimas notavimus pro solenniter & transverse, meo more, serd. sic loquitur Seneca lib. 22. Epist. 123. nolunt solita peccata, quibus peccandi premium infamia est, valet igitur hic insanire solennia, ita inter stultos, aliquem inesse velle sine reprehensione insanire, ut ipsius insania in magna stultorum turba non appareat. nec ipse pro homine insano habeatur: cujus rei causa dicta est Satyr. 3. lib. 2. de avaro insaniente:

Nimirum insanus paucis videtur, eo quod

Maxima pars hominum morbo jactatur eodem, hujusmodi tam usitata insanendi ratio videtur esse, quam Sena vocat epistolâ 94. Insanam publicam, inter quam, & hanc, quæ a medicis traditur, nihil inter est, nisi quod hæc morbo laborat: illa opinionibus falsis. Altera causas favoris traxit ex valetudine, altera animi, mala valetudo est: quæ posteriori omnes, præter sapientem, insani sunt, neq; tamen helleborum neq; potant curatorem accipiunt.

Prætores.] Prætor cautione legum non solum dabat tutores & curatores pupillis ac minoribus: sed etiam insanis ac furiosis: quorum officium videtur Poeta desiderare in Mæcenate, ut jam attigimus, qui si tonsori & vestitario irasci soleat, propter corpus malè curarum & ornatum; multo certè magis ipsi succensere deberet ob animum malè institutum & informatum. Exemplum habes insanè amanti ovem tenerâ, instar filia & interdictum Prætoris in eadem Sat. paulo post.

Interdicto huic omne adimit jus

Prætor, es ad sanos abeat tutela propinquos.

Respicentia.] Usurpatur hic propriè hoc verbum, nec alibi in hoc sensu legere memini: Terentius quidè dicit, Nisi Deus nos respexerit: Item non terespicio: Item Ovid. Epist. respice Lætiem: sed in iis est verbu commiserationis, pro nisi Deum nostri misereat. Hic autè adjuvandum respicit auctorem, non tanquam opitulaturus, sed tanquâ auxilium expectans a tutore vel patrono. Xenophon ita videtur usurpare verbum ἀποβλέπειν lib. ἀπ. μ. 4. ὅτε πρὸς ἐκείνῳ ἀποβλέπειν τὸ πάλιν, ὅτι ποτε σπασθῆκε ἀπὸ τοῦ δεινῆς, & vultus oculis designet illum, quum operâ viri boni indigeat.

Ad summam.] Aliam sapientis descriptionem repetè fineli 3. de fin. & e Satyr. 3. lib. 1. & 6. paradoxo. Ad summam autè valet ἀπέλειξεν τὸ τέλος αἰῶν. deniq; summam, in summa & intelligitur dico, quâ interciditur cursus orationis, ut inquit Cic. 1. de Off. ad summam, ne de singulis agam, nec debet conjungi cum sequentibus, ut sit, ad summam sapiens: sed distingui potest ad summam, quod malè quidam omittunt, & interpretantur, summè, perfectè & planè sapiens, & interpretationem tuentur simili syntaxi Philip. 10. Quis sapientior ad conjecturam rerum futurarum? & sapere ad normam alicujus, & in, ad summam, Ellipsin similiū verborum, rei pecuniariæ & familiaris perficiendam, explent, ut superius consiliū a verlu, ο ciwes civis, &c. sit jam de divite, ac ipsius divitiis, non de sapiente, ne de ipsius virtute: quod si ita esset, nõ video, quemadmodum hæc Epistola extrema quadrarent ad philosophicum Poetæ studium ac institutum, nisi totum hoc ὑπερωπὸς sumeretur.

Dives, liber.] A syndeta sunt, Ellipses conjunctionum, dissoluta Ciceroni.

Denique.] Donatus in Aet. 1. Se. 1. Andr. annorat τὸ denique properare ad summam & finem dictorum, & moram, postremamque tarditatem significare, non tamen absoluit complexionem semper, sed interdum τὸ postremò ipsi subidet. Quidam putant duci a denicalibus ferijs, & has ab inultrato denicare, pro denecare, occidere.

Pituita.] Hanc vocem quidam transferunt ad cupiditatem, quibus nò possum assentiri, quum pituita sit humor frigidus & humidus, vt dictum fuit Sat. 2. l. 2. ideò que minùs appositò ad exprimendam cupiditatem, quæ sitis est quædam habendi. De huius quoque vocis quâritate ibidem dictum est: sed hæc ab alijs referuntur ad damnum, quod auarus dedit, quum illi emuncta est pecunia sine vllò fœnore: quemadmodum Cruquius accipere locum translare videtur: attamen qui degunt vitam philosophicam, quietam, & sedentariam operam literis nauant, molestiam redundantis huius humoris sentiunt nò admodum solliciti de valetudine corporis & cultu, vndè conijcio iocum esse in Stoicos parè ac duriter viuentes, & pannis obritos maleque vestitos contra frigus.

Explicatio Rhetorica:

Genus metri est Heroicum, hexametrum, cuius modi est in reliquis sequentibus Epistolis.

a Eadem vox ex eadem origine variè cadendo πολλὴ πρῶτον efficit, cum aliquâ eiusdem soni similitudine suau, quod Græci dicunt, *ῥυθμὸς, ῥυθμὸς, ῥυθμὸς* uel *ῥυθμὸς ἢ ῥυθμὸς* uel *ῥυθμὸς ἢ ῥυθμὸς*, vtrumq; vno verbo ἰσοῦσθαι dicitur,

b Metonymia est efficientis, id est, inuentricis p inuentis versibus a Musa, ac præterea synecdoche singularis pro plurali Camenæ & Musæ carminū inuentricis, quæ l. 3. Od. 4. propriè sumuntur: quarum quæ hic dicitur prima, continet periphasin Odarū, vt postrema Satyr. & Epist. quomodo dixit Od. 28. l. 3. summū carmen & in Gramin. Od. 1. ἀποτέλει δὲ τὸ ἔπος nominaui.

c Quia perpetua est hic verborum *spektariū, rude, ludo* modificatio ad significandam scriptionis consuetæ & satis exploratæ & indicatæ vacationem, quæ danda est Poetæ, dico allegoriam esse. Sed in *ludo* præter metaphoram est etiã synecdoche generis pro gladiatorio, qui etiã significat per metonymiã armorū fixorum. Simili modificatione vtitur Iuuenalis Sat. 7. de Patroino, qui sibi finem causas agendi in foro imponet.

Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt

Consilia. Non dissimilis fuit Ciceroni Rhetorica eloquutio Epist. vlt. l. 7. ad Fam. *Mihi iudicatum est, si modo hoc Caesar aut patietur, aut volet, deponere illam iam personam, in qua me sape illi probaui.* Sed hic allegoria est ab histrionibus, qui probantur partibus suis egregiè tuendis.

d Anaphora est, initiò incisorū eiusdè vocis iteratio.

e Synecdochicòs pars sumitur pro æde Herculi sacra, ad quam athletæ facti erāt e Varrone apud Noniū.

f Arena metonymiam habet adiuncti pro subiecta Amphitheatri crepidine, in cuius medio gladiatores decertabant areã illius arenis conspersã, ne sanguis digladiantium lubricaret vestigia pedum, vt accipitur a Martial. lib. 1. Epigr. 4.

nec cepit arena nocentes.

id est, delatores, qui in theatro puniebantur.

g Metaphoricum est pro attentum & vigilem, acutè audientem. Nam vt nigidissimum & purgatissimum est quicquid, ita ad suum munus optimè affectum videtur, vt Lucianus in imò sui Lexiphani docet, *ὅτι δὲ*

ἀπορα ποιήσας τὰ ὠτὰ, ἥδη αὖτε ἀπέσῳ δὲ ἢ ἐπιβύσσει, ἢ λυφείσ, tu verò paret fallis auribus audi: absit obruramentum, & sordes, quibus obstruitur auditus. Hic autem versus habet apparatus ad profopopœiam tacitè admōitionis per allegoriam e ludis Circēlibus septies equo decurrendis: quibus est persimilis Poeta & Poetici studij contentio acris. Hanc figuram alij *μοίμησις* non satis planè vocant, cuius sunt duo proximi versus sequentes. Theognis allegoria huic Horatianæ non dissimili vritur, sed cum grauibus querelis in Cynnum, cui gnomas Elegiacas dicauerat suas, quod se pro merito non coleret & obseruaret:

Ἄνταρ ἐγὼ ὀλίγος παρὰ σε τυγχάνω αἰδέσθαι,
Ἄλλ' ὡσὸρ κενὸν ποσειδά, λόγους μὲν ἀπατῶ.

Ceterum ego a te perexiguum accipio honorarium:
Ac mihi, velut tenero puello, das verba.

ideoque mox subnectit:

Ἴππος, ἐγὼ λαλῶ καὶ ἀθλῶν ἀδὰ ἰσχυρῶν
Ἀνδρᾶ φέρω λαί μοι τῶν ἀνικρότατων.
Πολλὰ μὲν δὲ μεθυσσάσα διακρήσασα λαλῶ
Φύγειν, ὡσαμὲν τὸν λιανὸν ἠνίοχον.

Pulchra ego sum, equa certatrix: sed pessimum fero virum: & ob id mihi molestissimum. Habui certe sæpenumero in animo, diffracto frano, & malo aurigã excusso, fugere id est, *λύγειν* τῶντος νεβισίας, *ἀσistere* ab hac admonitione, in gratiam Cyni instituta.

h Hic ego puto allegoriam esse duplici synecdoche generis pro Odis & Satyris de amoribus & cavillationibus fallis.

i Hoc videtur allegoricòs, etiã dictum & sumtum ab agricolis, qui tempestiue demessas fruges ibi reconduunt, vndè, quasi e thesauro, illas postea depromant vtendas: quales fru⁹ sunt præcepta & instituta philosophiæ morali & civili. & quæ se Poeta dicit studiose congerere & conscribere ad honestæ vitæ cultum. Est præterea ibidem quædam soni similitudo.

k Procatlepis est, quã Mæcenatem percontatorem occupat de genere Philosophicæ familiæ. Hac figura significatur etiã interdum per hæc genera dicendi, *quæret fortasse quæ spiam distlicedine mihi legum præsidio a capite periculū propulsare*, pro Cluentio: interdum per hæc, *ac ne qui a nobis hoc ita dici forte miretur*, pro Archia: sæpissimè per copulas discretionis, *quancquã, etsi, quamvis* sit, ac multò sæpius sine talibus notis pronunciat, & tum Dialecticæ inuentionis peritū requirit ad iudicium sui: Frequentior est hæc figura in orationibus, vbi disceptantur controuersiæ: nam ibi artis est occupare ex aduersarij persona, quod causam ipsius videatur tueri: ad id tamen non satis valere ostendatur.

l Metaphora est a priuatis ædibus ad certã scholam vel ductum philosophi designandum: vt enim *lar* in singulari pro priuata domo & familia & ipius præside ac custode sumitur ex illo Plauti in Aulul. *Ego lar sum familiaris ex hac familiã*, ita *μεταφορικῶς* pro ludo ac schola: in plurali verò significat Penates & Genios singulorum hominum præsides, & Deos patrios, id est, familiæ, & generis.

m Sumtum videtur a licitatoribus & venditoribus, qui mercem quamlibet æstimatam emtori dicant & offerunt accipiendam ac præcipuè mancipium, vt significet destinatum, deuorum, deditum, obstrictum in posterum emtori: nisi malis referre ad tria illa fastorum verba, do, dico, addico, a Prætoze prolata.

n Sumtum est quoque a militari sacramento, quo se milites obligant causam sui principis & imperatoris fortiter fideliterque defendituros, & traductum ad leges iure iurando sancientas, ad placita philosophorum approbanda & tuenda.

piacularibus & lotionibus sua & aliorum flagitia, sceleraque purgare solebant, cuiusmodi victimis dicit scripta Philosophorum esse similia ad eluendas vitæ sordes & animi labes: ideoque ad ea, tanquam ad vota Diis facienda homines castos & expiatis accedere oportet, vt Cic. 2. de leg. docet, ad Deos castè aduento: ideoque dicit lectum purè libellum, qui scriptus de morali Philosophia.

bb In rer est synecdoche finiti pro infinito, tanquam diceret, specie pro genere, id est, castissimè, attentissimè & diligentissimè lecto: sed quidam, imò verò pleriq; omnes libentiùs referunt, τὸ τερ, ad perfectionem ternarij Superis sacram, quàm ad tropum: nec Poetæ solùm hanc numeri supersticiosam obseruationem a Pythagora didicerunt, sed etiam Philosophi, vt Aristot. l. 1. de mund: nam (vt Pythagorici inquit) ipsum omne ac omnia ternario sunt definita: finis enim, medium ac principium ipsius vnus numerum habent: hac autem triadis: quapropter hoc a natura numero sumto perinde atque quadam illius lege in Deorum sacrificiis celebrantur vt solemus: eodem etiam vsa est Simæta Theocriti in veneficijs εἰδωλ. β.

Es τρις ἀποκαύδω ἢ τρις τὰ δὲ πόντια φυνῶ.

Ter libo, terq; veneranda hac verba dico.

In expiationibus etiam binarijs vsurpatus est. 4. Faistorum de Numa sacrificante:

Bis caput inonsum fontanâ spargitur vndâ,

Bis sua fagineâ tempora fronte regit.

vttrumque denique numerum vsurpauit Persius Satyr. 2.

Hac sancto, vt poscas, Tiberino in gurgite mergis

Manè caput bis terque, & noctem flumine purgas.

De huiusmodi expiationibus vide Paulaniam de expiatione Thesei propter cædem Pallantis. Item in Corinthiacis de expiatione Dianæ & Apollinis de morte Pythonis, Herodotum de Adrafto: sed omnium optimè Ethnicorum scribit Cic. 2. de Leg. Quum multum animus corpori præstet, obserueturq; vt pura corpora adhibeantur: multo est in animis obseruandum magis: nam incestum aspersione aqua, vel dierum numero tollitur: animi labes nec diuturnitate euanescit, nec manibus vllis elui potest. Verùm præter hos omnes tibi suadeo D. August. l. 21. de ciuit. Dei de hoc argumento legendum: redeo ad tropum, τὸ τερ, epittatici magis notam, quàm arithmetici numeri: quem ideò præfero mysterijs omnibus Ethnicorum ad significandam philosophiæ moralis attentissimam studiosissimi cuiusque lectionem. Plutarchus in libel. de Poetis legendis admonet, denud quòd valde illustrat hanc puram philosophiæ lectionem, quum scribit multas esse corporis partes, per quas vitia se insinuant in mores & animos hominum: sed virtuti vnica esse ansam per aures adolescentulorum, si puræ fuerint, nullisque assentatorum & corruptorum sermonibus occupatæ.

Ita sumitur Georg. 2. ad verl. contra non vlla est oleis cultura.

ii Non caret etiam vox suâ synecdoche generis pro breuissimis philosophiæ præceptis.

kk Sumtum est a bestijs, vt mitescere a fructibus, pro inhumânus & humanus.

ll Translatum est a cultura fundi & arborum, vt Cicero loquitur lib. de Senect, cuius quidem non vtilitas me solùm, sed etiam cultura & ipsa natura delectat: sic proprie loquitur Plato, τὰ περὶ νήπιον ὀργασίας συγγράμματα, libri de cultura hororum translata, & Isocrates ad Nicoc. ὀργασίας νόμων, cultus legum, sic ὁρασκόμεν φυτόν, lincius: τρωπέως δὲ Xenoph. Hist. 2. τὸν μὲν Καλλιβίου ἐθεράπευον πᾶσι θόρακας, Callibium omni genere cultus obserua-

bam: translatum, inquam, ad institutionem hominum. Vix vnquam alibi, nisi Epistola 18. sequenti, reperias hanc vocem sic translata: legitur quidem cultus animi. de finibus & excolere animos doctrinâ in Orat. pro Archia,

mm Translatum est quoque apta similitudine a sensu corporis acutissimo ad mentis consilium & præfationem, vnde sunt hæc, acies mentis, animi, ingenij, item videre, cernere animo, ingenio, coniecturâ & similia Ciceroni vsitatissima: hic autem tropus, vt alij plerique omnes, ab Aristotele obscuratus est nomine τὸς ὁμοωνυμίας ἢ ἡμονυμίας: vnde instructi Aristotelei docent τὸ videre verbum esse λαβὴ ὁμοιότητος ἢ λαβὴ ἀναλογίας. id est, per similitudinem homonymum & æquiuocum oculis ac mentis. Quemadmodum enim oculi speciem visibilem apprehendunt: sic mens τὰ νοητὰ, i. quæ sub intelligentiam ministerio sensuum cadunt, comprehendit. de his autem homonymis monuimus in præfatione operis ad lectorem & postea initio Rhetoricorum in Oden. 1. lib. 1. Itaque ponitur hic pro, scis & intelligis: ita translatum notauimus Ode 20. lib. 3. non vides, quanto moueas, &c. Ita quoque Græci transferunt verba huius sensus: ὁρᾶν, ὁρᾶσθαι, εἶδεν, εἶδεναι, & ipsorum coniuncta & cætera, quorum vnum & alterum proferam exemplum pro multis ex Iliad. 1.

Εἰ σὺ ἀγὲ τὸς ἀνὲρ ἐπιόχομαι, οἱ δὲ τῶ βέδω.

Eia ago, hos ego inspiciam, ipsi vero parant, sic Eustathius hunc explicat tropum enodare, ἀναλόγησθαι ἀναρπῆσαι, διακρίνω, ἐπιλέξομαι, id est, acutissimè obseruabo, & indicabo & recognosciam, qui sint legati ad Achille mittendi, ait Nestor, Demosthenes, ἀλλὰ λαὸν τὸ τὸ τῶ βέδω τὸν νόμον εἶδε, sed hoc etiam, qui tulit legem, intellexit.

nn Synecdoche est membri pro integro corpore ægrotante.

oo Est hic synecdoche generis pro speciali empirio, id est, faciente nauticam mercaturam.

pp Iteratum initio incisorum facit epanaphoram.

qq Videtur quibusdam per ignes dici dix τὸς στυγερῶν χυτὸς τὸ εἶδος ἀπὲρ τὸ γένος, per synecdochen speciei pro grauisimo quoque vitæ periculo, quate est illud Terentij in Eun. Act. 3. Scen. 2. Nam qui huic animum assentari induxeris, è flamma te petere: cibum posse arburor, quale est etiam illud Tusc. 2. sub finem, qua flamma est, per quam non current ἢ, qui honores olim punctis singulis colligebant: hic denique Græci præsentissima pericula solent διὰ τῶν ὀδῶν λαβὴ ἐν τῶν ὀδῶν, λαβὴ φλόγῃς ἀνίστατος, τὸ τὸ ἐστὶν ἄνευ διὰ τῶν ὀδῶν, grauisimum exitium pronunciare: sed hunc tropum præcedentia, per mare, per terras videntur impedire.

rr Metonymia subiecti pro victoria, vel potius pro adiuncto brabio & insigni victoriæ Olympicæ.

ss Anaphora est initio incisorum.

tt Alia est metonymia pro sine labore, qui suscipitur in puluere, vel laboriosa exercitatione, quæ ibi fieri solet: cui certè tropo locus non relinquetur, si tu sequaris sententiam de vnctione Athletarum, & arenæ consperzione.

uu Auro & aurum faciunt polyptoton variè cadendo.

xx Exclamatio est reprehendentis auaritiã & vnâ epizeuxis. Quidam constituunt hic prosopepœiam Iani, qui hortetur ciues ad pleonexiam posthabita virtute: sed ego malo verba esse poetæ obiurgantis & iridentis præposteram Romanorum curam.

yy Ironia est Poetæ simulantis, i. contrarium sentientis, & consulentis, atque ciues faciebant.

zz Anaphora initio membrorum in Iani: qui est vicus fœnoratorius, metonymia λαρεσχεύς ἀπὲρ τῶν λαρεσχεύων

δραστήριον, qui sunt omnes faenoratores, mercatores & trapezitæ a maximo vsque ad minimum, qui illuc conueniebant ad rem nummariam, quam ipsos iuvenes palam docerent: vnde Satyr. 3. lib. 2. propriè loquutus est, *ad medium lanum res mea fracta est.* Paulò aliter vide modificatum Od. 15. l. 4. ad verbum *Idnum Quirini clausit.*

*a Est & sunt per polyporon dicuntur.

*b Metaphora est nota pro, *ἀδωξος ἀτιμος*, inglorius inhonoratus, qualis locus erat in ima theatralis caueæ parte.

*c Allegoria est a firmisimis præsidijs ac tutissimis propugnaculis militum, cuiusmodi dicitur insula Æoli l. Odys. 11. munita initio.

ἴσασαι δὲ τὸ μὴ περὶ τῆχος

καὶ λυοῦ ἀρρηξίον.

circum totam illam murus athenis minimeq; fragilis. quibus similis est recta conscientia, id est, *ἀσπίς*, vt erudite & scitè respondit Bias interroganti, *τὸ ἀρρηξίον τῶν ἠθῶν τὸ ἄφοβον, εἴπερ, δεξιὴ σωείδους.* quid esset in vita *meus expers, recta, inquit, conscientia.* Simili quoque allegoria Deus promittit se populo suo fore *murum in circuitu igneum.* Sach. 2. vers. 3. & lra. 66. vers. 12. *flumen lacrimarum.* & Iobi 1. *vallum*, quo ipsum cingat & munit. Idem sic enunciat Salomon cap. 16. vers. 17. *Procer agger rectorum est recedere a malo.* Hæc quidem protuli, vt, quod iam inde ab ipsa huius operis prima enarratione monui, nullum esse scripturæ genus troporum facundius, quàm Prophetarum scripta, iterum planius facerem. Sic Cicero 7. in Verrem *τὸ murus* sumit: *ad omnes meos impetus quasi murus quidam boni nomen imperatoris opponitur.*

*d Dialogismus est *διὰ τῆς ἁντιθέσεως.*

*e Synecdoche speciei pro qualibet cantilena, dictouè vulgari.

*f Metaphora a sexu animalium robustiori ad magnitudinem animi indicandam.

*g Similis est tropus pro viris summæ frugalitatis, moderationis, æquiritis & fortitudinis: qualis est ille Iuuenalis Satyr. 2. continuatus:

Qui curiosi simulant & Bacchanalia viuunt.

*h Anadiplosis, quamuis prius *rem* non omnind in clausula, sed posteriùs *rem* cum tertio facit symplocen eiuudem soni similitudinem initio & clausulâ membrorum. Alij ex Hermogene dicerent esse *λίανρον*, & ex Cicerone: orbem concinnitatis.

*i Metonymia est effecti pro efficièntè & exprimentè lacrymæ ex oculis spectantiù, non secus atque dixit Satyr. 5. lib. 1. *non sine fumo lacrimoso.*

*k Synecdoche speciei pro poemate tristi huius Poetæ tragici.

*l Metonymia effecti pro efferente homines inani gloriâ. Talem elationem Isocrates obiecit Dionysio Tyranno: *ὅτι τὸ μετέωρον τῆς τύχης λανθάνουσα ἐπιλήκει σε τῆς πῶλαι θεοῦσας.* Sic sublimis fortuna ac censiones e pristina *Philosophia contemplatione desciscere ea coegerunt.*

*m Procatalepis est futuræ percontationis a populo Roman. vnà cum imperfecta profopopœia, quam ipsemet inducit & sustinet pro populo versib; duobus, ac denique deponit alloquens populum: *olim quod dicitur τῆς ἀποστροφῆς;* ad hæc verba, *Bellua multorum capitum.*

*n Sumtum est a gesticatoribus & qui ritum movent suis spectatoribus, ad summam redemptorum auiditatem indicandam: præterea est hic synecdochica periphrasis *τελωνίων*, qui publica vectigalia & tributa redimebant, atq; exigebant nõ sine intolerabili concussionè populi. Ideoque omnibus odio erant acerrimo, vt euangelium eos peccatoribus associat Matthæi

5. v. 15. *διὰ τὴν μετὰ τῶν τελωνίων ἰσὶ ἀμαρτολῶν ἔστι δὲ διδασκαλὸς ὑμῶν.* Illorum quoque, vt militum, *δικασταί*, id est, diuexationes sub auctoritate magistratus & ducis notantur Lucæ 3. *ὡσπερ πλείον παρὰ τὸ διατήρημα ὑμῶν πρόσσει.* i. nihil amplius exigatis, ò vos Publicani quàm vobis sit constitutum: qualis est circumloquutio in tribus alijs versibus proximè sequentibus, captatorum, de quibus Tiresia Satyrâ. 5. l. 2. & faenoratorum, de quibus etiam Satyr. 2. lib. 1.

*o Videtur sumtum a pueris, quos facile est cuique in suam allicere & attrahere voluntatem nucibus, pomis & piacentis, ab aucupibus & a venatoribus, qui volucres & feras solent inescare ac capere illecebris gula delinientes: vnde constituitur allegoria, quæ in proverbium etiam cessit Græcis *μύλοις βάλλειν*. i. malis ferire, pro aliquid munusculis ambire, decipere & fallere. Item in *viduas* & *senes* metonymia subiecti pro adiunctis opibus illorum: quod Lucianus propriè dicit in Dialogo Platôis & Mercurij, *τοῦ λιλύρον τινος, θυγάτηρ*. i. hereditatem alicuius captare tanquam venatu feram, *τροπικῶς* item Matthæi cap. 23. vers. 14. dicitur: *ὡς ὑμεῖς ἡραμαυαῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι λιλύδιτε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν.* i. Væ vobis Pharisei & Scribæ hypocritæ, qui exeditis domos viduarum. Sed hic præter metonymiam & synecdochen, domos pro facultatibus, est metaphora hyperbolica in *exeditis*.

*p Metaphora nota.

*q Metaphora est nota e Gramaticis ad significandam vitam nullis curis subiectam, rebusque ad ipsam sustentandam necessarijs plenè instructam.

*r Permissio est superiorum studiorum.

*s Imperfecta & obliqua est profopopœia diuitis, vt hoc, *si dixit diues*, subindicat, tanq; nota recessus ab ea.

*t Manifesta metaphora a feruis, qui solent heris suis accensas præferre faces: quomodo propriè sumitur a Suet. in Octau. c. 29. *Tonanti Ioui adem consecrauit libertatis periculo, quum in expeditione Cantabri a per nocturnum iter lecticam eius fulgur perstrinxisset, seruumq; prælucentem exanimasset.* alia est metaphora in loc; & mare, vbi rebus inanimatis tribuitur sensus cum damno tamen coniunctus: est præterea synecdoche generis pro *Diacrino* & litore Campani maris.

*u Translatum est ab auguribus, qui nihil aggrediuntur sine aspectu auium, cui errato similis est libido vitiosa impellens diuitem ad alteram ædificationem priori relicta. itaq; talis libido dum impellit, suadet, consiliū dat, vt aliquid faciamus, vel fugiam; vel potius dum permouet, dicitur facere auspiciū, vt Græcè vno verbo *διανοουσι πῶσαι*, agere augurium. Tropus autem est partim in epitheto, *inequalis*, quod *πεδυσμένος* sumtum sonat scabrum & impoliticum, vt locus, mensa inæqualis. Gal. *rabetens, mala plain & vni, long dum costè, conet delanter*: atq; translatum ad animum indicat ipsius inconstantia & mutabilitatem, qualis notata fuit Sat. 7. l. 2. in Prisco, *qui vixit inæqualis*: vbi *τὸ inæqualis οὐκ ἐργυσμένος*, qui aliquid inæqualiter facit per tropū supra notatum: qui partim etiã est in *Tonsore*, vt sit metonymia efficientis & inæqualiter tondentis capillos p his ipsis inæquali tonsura curlatis: qualis erit epist. 19. *Exiguæq; toge simulet textore Catonem.* Est in tonsore synecdoche generis p speciali tonsore pilorum capitis humani, quum sint etiam alij tonsores ouium.

*x Apostrophe est, auersio sermonis ad Architectos vel fabros, quos herus murato consilio alloquitur, vbi *οὐκ ἐπιδοχμῶς* e feramentis intelliguntur Architecturæ arma, & quælibet instrumenta ad ædificandum necessaria.

*y *λίχος γαμινόν*, tanquam torus stratus, per metonymiam

miam subiecti pro ipsis coniugibus. Valet igitur, *Si hic diues est coniugatus & uxorem habet.*

*2 Anaphora est in iteratione *nil* in principijs.
*4 *Επιφώνημα* est, summa Poetae acclamatio ad magnitudinem inconstantiae narratae indicandam.

*6 Alia est Apostrophe ad quemlibet, nisi maui ad ipsum Maecenatem esse reditum.

*8 Hoc dicitur per metonymiam effecti pro tonsore capillos inaequaliter tondente per imperitiam rusticam. Sunt, qui tropum hac designant interpretatione, pro tonsura inaequali, ex efficiente ipsum effectum imprudenter indicantes: sed tamen in tonsore, non in epitheto inaequali, tropum statuentes.

*10 Rides ter in clausulis sententiarum iteratum cum similitudine eiusdem soni iucunda est epistrophe: ubi dicit, *sed quum pugnantia dico: petita sperno: ommissa repeto cupide: diruta per me ipse reficio: dum deniq, rotunda quadro:* non rides, nec reprehendis tales inconstantiae perturbationes, quasi sic inueteratas, & corroboratas in me, ut in quandam naturam iam abiisse tibi videantur.

*12 Sumtum est ab ignis vel aquae marinae comotionibus & incendijs, quibus aequor concitatur ad turbidos animi effectus indicandos, qui manifesti sunt interdum accessione vocis alterius, ut apud Tullium, *astuat dubitatione. Gal. perplexi & qui nescant, quid doibit facere,* & apud Sallustium, *astuat inuidia, Gal. il est fort huius propria est notio huius verbi Ode 6. l. 2.*

— ubi Maura semper

astuat vnda, ut alterius, Canicula vitabis astus.

Ode 16. l. 2. quo genere tropi vitur saepe Cicero, ut lib. 3. de Orat. *Te astus quidem ingenij procul arripuit,* & 2. de leg. *Ne astus nos consuetudinis aborbeat:* simili tropo Plutarchus in Coriolano dicit *χειμῶνα τοῦ ἀδελφῶν τῆς πόλεως, pro seditione & tumultu ciuitatis.* D. etiā Paulus ad Ephes. cap. 4. vers. 14. *ἵνα μὴ ἐπιθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀπειροκαταστασίας, ἵνα μὴ ἐπιθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀπειροκαταστασίας, ne amplius pueri simus, qui fluctuemus & circumferamur quouis vento doctrinae.*

*14 Allegoria est a remedijs medicorum, ad salubria philosophorum praecipua, quibus perturbationes animorum curantur,

*16 Videretur *συνδροχμῶς* fumendum, pro irascaris ad leuissimam quamque culpam.

*18 Translatè hoc dicimus a fulcris pensibilibus nutricum pro, sustentari & innitètes tuâ ope & prouisione, ut lib. 14. ad Articum. *Resp. pendit e Bruno: proprie autem sumitur Eclog. 1. de rupe pedere, & Eun. Act. 6. Sc. 7. Tu iam pendebis, qui stultum adolescentem nobilitas flagitijs.* addam in *de te* metonymiam esse pro consilio & auxilio Maecenatis, e quibus totus pendet amicus. Potest etiam e similitudine soni initio & clausulâ sententiae notari symploce figura dictionis, est simul periphrasis Romani clientis: ac potius orphanum & pupillum propter antecedentia, *prætoris, curatoris tutela: præterea Seruius lib. 12. Aeneidos ad verba--- in te omnium domus inclinata recumbit* annotat, est a ruina translatio continua: quia tota sententia est immutata: eandem Cicero alijs retulit verbis epist. 11. lib. 3. ad Appium Pulcrum *fam. omnes vires ciuitatis se ad Pompeij ductum applicauerunt. alijs quoque Seneca lib. 1. cap. 1. de clementia, in quoq, carior est, in quem se Respublica conuertit.*

*20 *Επιφώνημα* est, ut apparet ἐν τῶν τῶν ἐπαυροβόσεως, *præcipue sanus.* ubi quoque obserues *τὸ rex regum τροπικῶς* summi pro eo, qui regit & domat cupiditates, & in quo appetitus paret rationi, quum imperare sibi maximum sit imperium, ut dicitur epist. proxime sequente ad ver. *animum rege.* e Seneca

*22 Videretur quibusdam allegoria esse a laborantibus phlegmate copioso, quo nummi sine faenore dati in mutuum non minus exhibent molestiae auaro: quam verò illi rectè sentiant, iudicet prudens Lector. Arbitror equidem potius ex interpretatione Porphyrionis, *nisi laetæ pps imperit,* metonymiam esse causae, id est, huius redundantis humoris pro dolore a prono huius decursu in partes subiectas excitato.

EPISTOLA II. AD LOLLIVM. Theticum.

Quòd e scriptis Homericis doctrina vitæ & morum plenius ac melius percipiatur, quam e libris Philosophorum: ad cuius studium Poeta Romanos cohortatur cum reprehensione vitiorum.

Troiani belli a scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Roma Franeste b relegi.
c Qui quid sit pulcrum, quid turpe, quid vile, quid non,
Plenius ac melius d Chrysippo & Crantore dicit
Cur ita crediderim (nisi quid te detinet) audi.
e Tabula, quâ Paridis propter narratur amorem,
f Gracia Barbaria lento collisa duello,
Stultorum regum & populorum continet g astus
Antenor censet belli h præcidere causam.
Quid Paris? ut saluus regnet, viu atq, beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
i Inter k Peleiden festinat & inter k Atreiden:
Hunc amor, ira quidem communiter vrit virumq,
l Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui.
Seditione, dolis, scelere atq, libidine & ira

Iliacos m intra muros peccatur & extra.
2. Rursum, n quid virtus, & quid sapientia possit,
Vtile proposuit nobis exemplar Ulyssem:
Qui o domitor Troie multorum prouidus vrbes
Et mores hominum inspexit, latumq, per equor,
Dum sibi, dum socijs, reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum p immersabilis undis.
Sirenum voces, & Circes pocula nōsti.
40 Quæ si cum socijs stultus cupidusq, bibisset,
Sub domina meretricis fuisset turpis & excors:
Vixisset cænis immundus, vel amica luto sus.
3. Nos q numerus sumus, & fruges consumere nati,
r Sponsi Penelope nebulones, Alcinoiq,
In scute curanda plus aequo operata iuuentus:
Cui pulcrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.